

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).**
M. kir. Államnyomda
 Nándor-tér 1.
M. kir. tud. Egyetemi ny.
 Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).**
Bagó M. és Fia
 Ponty-utca 4.
Goldberger Ignác
 Fő-utca 23.
Heisler Jaroslav
 Várkert-rakpart 1.
Keller Dániel
 Attila-utca 63.
Müller K. (Münster K.)
 Albrecht-út 3—5.
Wesselényi Géza
 Zsigmond-utca 11.
- III. kerület (Ó-Buda).**
Bartalits Imre
 Remete-hegy.
Bichler I.
 Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton
 Serfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).**
Anglo-nyomda
 Molnár-utca 24.
Barcza József
 Váci-utca 66.
Belvárosi könyvnyomda
 Váci-utca 79.
Buschmann Ferencz
 Koronaherczeg-utca 8.
Franklin-Társulat magy.
 irod. int. és könyvny.
 Egyetem-utca 4.
Goszler Gyula
 Aranykő-utca 1.
Hunyadi Mátyás, irod. és
 könyvnyomda-intézet
 Zöldfa-utca 43.
Langer Ede és Fia
 Zsibárus-utca 1.
M. kir. posta- és távirda-
 igazgatóság könyvny.
 Főposta-épület.
Mercur kő- és könyvny.
 Kecskeméti-utca 5.
Nagy Sándor
 Papnövelde-utca 8.
Id. Poldini Ede és Társa
 Irányi-utca 1.
Róth József
 Ujvilág-utca 6.
Singer Lipót
 Károly-körút 24.
Süsz Dávid
 Fövám-tér 5.
Székesfővárosi házi ny.
 Központi városház.
Ullmann József
 Régi posta-utca 4.
Várnai Fülöp
 Régi posta-utca 3.
- Werbőczy könyvny. r.-t.**
 Vármege-utca 11—13.
Wodianer F. és Fiai
 Sarkantújs-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).**
Bendiner A.
 Arany János-utca 18.
Berkovits János
 Hold-utca 27.
Budapesti közúti vasút
 r.-t. nyomdája
 Lipót-körút 22.
Czettel és Deutsch
 Bálvány-utca 12.
Hamburger és Birkholz
 Csáky-utca 13.
Hungária-könyvnyomda
 és kiadó-üzlet
 Váci-körút 34.
Kálmán M. és Társa
 Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai
 Vadász-utca 26.
Károlyi György
 Kálmán-utca 5.
Kertész József
 Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp
 Arany János-utca 34.
Krausz S. és T.
 Zoltán-utca 11.
Légrády Testvérek
 Váci-körút 78.
Lengyel Lipót
 Vadász-utca 35/a.
Löw Ede
 Váci-körút 80.
Márkus Samu
 Báthory-utca 20.
Magy. kir. postatakarék-
 pénztár nyomdája
 Széchenyi-utca 2.
Pallas, irod. és nyomdai
 részvénytársaság
 Kálmán-utca 2.
Pesti Könyvnyomda-
 Részvénytársaság
 Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat
 Könyvnyomdája
 Dorottya-utca 14.
Pollák M. Miksa és Tsa
 Akadémia-utca 15.
Preszburg Frigyes
 Arany János-utca 14.
Schlesinger és Kállai
 Bálvány-utca 18.
Thália-nyomda
 Csáky-utca 2/b.
- VI. ker. (Terézváros).**
Ádria kő- és könyv-
 nyomda-vállalat
 Dávid-utca 1/b.
Bróza Ottó
 Váci-körút 17.
Ehrnstein Mór
 Laudon-utca 4.
- Engel S. Zsigmond**
 Vörösmarty-utca 56.
Európa, irod. és nyom-
 dai részv.-társaság
 Ó-utca 12.
Fővárosi nyomda, vona-
 lozó- s könyvkötő-r.-t.
 Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer
 Dalszínház-utca 10.
Friedmann Á.
 Gyár-utca 54.
Fuchs Samu és Társa
 Podmaniczky-utca 27.
Gelléri és Székely
 Podmaniczky-utca 47.
Gergely Miksa
 Lázár-utca 2.
Glückselig M.
 Hunyadi-tér 7.
Goldschmiedt Lipót
 Révay-utca 6.
Gross és Grünhut
 Gyár-utca 32.
Herrman Ignác
 Szerecsen-utca 20.
Hornyánszky Viktor
 cs. és kir. udv. könyvny.
 Aradi-utca 14.
Hunnia könyvnyomda
 Teréz-körút 3.
Kassino Jakab
 Király-utca 26.
Kaufmann József
 Vörösmarty-utca 52.
Kellner és Mohrlüder
 Gyár-utca 31.
Klauber Ignác
 Új-utca 6.
Korvin Testvérek
 Révay-utca 14.
Kosmos műintézet, kő-
 és könyvnyomda r.-t.
 Aradi-utca 8.
Kunony Vilmos és Fia
 Teréz-körút 38.
Löbl Dávid és Fia
 Andrassy-út 19. és
 Nagymező-utca 26.
Luszt Sándor
 Gyár-utca 50.
Minerva kő- és könyv-
 nyomda (tul. Gansl Zs.)
 Szerecsen-utca 7/9.
M. kir. államvasutak
 menetjegy-nyomdája
 Csengery-utca 33.
Markovits és Garai
 Lázár-utca 13.
Muskát Béla
 Teréz-körút 27.
Neumayer Ede
 Proféta-utca 7.
Orsz. központi községi
 nyomda-részvénytárs.
 Váci-körút 61.
Pollacsek Mór
 Ó-utca 38.
- Posner K. Lajos és Fia**
 Csengery-utca 31.
Quittner József
 Váci-körút 16.
Radó Izor
 Váci-körút 1.
Rigler József Ede r.-t.
 Rózsa-utca 55.
Schmelcz és Schillinger
 Csengery-utca 51.
Schmidl H.
 Szerecsen-utca 6.
Wellesz és Krammer
 Uj-utca 37.
- VII. (Erzsébetváros).**
Árpád kő- és könyvny.
 (Klein és Kronstein)
 Valero-utca 9.
Athenaeum, irodalmi és
 nyomdai részv.-társ.
 Kerepesi-út 54.
Bárd J.
 Miksa-utca 17.
Deutsch József
 Károly-körút 7.
Elek Lipót
 Kertész-utca 37.
Galitzenstein H.
 Dohány-utca 68.
Garai Mór
 Károly-körút 3.
Goldfaden Márk
 Kerepesi-út 36.
Gonda és Társa
 Akácfa-utca 50.
Hedvig S.
 Dohány-utca 12.
Löbl Mór
 Király-utca 27.
Löblovitz Zsigmond
 Csömöri-út 54.
Nagel István
 Vörösmarty-utca 17.
Neuwald Illés
 (tul. Berger Ármin)
 Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda
 Rombach-utca 8.
Propper Leó
 Erzsébet-körút 35.
Reich Ármin
 Dohány-utca 84.
Roth és Krausz
 Kertész-utca 23.
Rubin J.
 Király-utca 13.
Spatz Henrik
 Dob-utca 55.
Splnner és Schwarz
 Valero-utca 12.
Spitzer Márk
 Klauzál-utca 31.
Stern Péter
 Kazinczy-utca 35.
Vasvári és Társa
 Csömöri-út 13.
- Weisz Manó**
 Csányi-utca 13.
Wendt-féle könyv-
 nyomda stb.
 Károly-körút 19.
Zeisler M.
 István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).**
Budapesti Hírlap nyomd.
 Röck Szilárd-utca 4.
Özv. Fried Ignác
 József-utca 14.
Fritz Ármin
 József-körút 9.
Hell I. Ede
 Luther-utca 4.
Jäger H.
 József-körút 42.
Klein Vilmos
 Kerepesi-út 73.
Kohn Simon
 József-körút 5.
Kossuth Lajos-nyomda
 (tul. Lauffer Jakab és
 Holländer József)
 Ujvásártér 5.
Lauffer Jakab
 Kerepesi-út 65. és
 Nagyfuvaros-utca 11.
Révai és Salamon
 Üllői-út 18.
Rózsa Kálmán és neje
 Szentkirályi utca 30.
Schulez Adolf
 Baross utca 81.
Stephanicum (a Szt. István-
 Társulat nyomdája)
 Szentkirályi-utca 28a.
Szent Anna-nyomda
 Baross-utca 66—68.
Szent Gellért-nyomda
 (Valter E.)
 Práter-utca 44.
Szent László-nyomda
 Röck Szilárd-utca 28.
Weissenberg Ármin
 József-körút 16.
- IX. ker. (Ferencváros).**
Engelmann Mór
 Vámház-körút 15.
Műszaki irodalmi és
 nyomdai vállalat
 (Feldmann Mór)
 Soroksári-utca 5.
Pátria-nyomda részvény-
 társaság
 Üllői-út 25.
- X. kerület (Kőbánya).**
Első kőbányai könyvny
 jászberényi-út 1.
Lőrincz F.
 Maglódi-út (Gyűjtő-fogház).
Merendiák Károly
 Liget-tér 4.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsi**
Vongrey Gusztáv.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Gasz Mátvás.
Szavadill József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvény-társaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Gyulai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
»Dóczy«-nyomda (tulajd.: Némédi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilheim Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal.
Nánay Lajos.
Rajkovicz Károly.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t.
Halyák István.
Pozsonyi Gábor.
Tokay Lajos.
- Balázsfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Békés**
Báró Drechsel Géza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szihelszky József).
Lepage Lajos.
Povázsay testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroska).
Engel Jenő.
- Besztercze**
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.).
Ciurcu és társa.
Oőt János Fia.
Herz és Társa
Muresianu Aurél.
Schlandt G.
- Brezsnóbánya**
Kreiser J.
- Budafok** (Promontor)
Leopold és Frank.
- Buziás**
Ulmann F.
- Csákova**
Chudy Testvérek.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Csikszereda**
Györgyjakab Márton
utóda: Dreznánd Viktor.
Szvoboda József.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Kokas és Neumann.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság.
Hoffmann és Kronovitz.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ulmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Deveszer**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy községek nyomdája.
- Dombovár**
Dombovári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Schwarz Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Nettí.
Goldstein Józsuá.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Érseki lyceumi nyomda.
Löw Sámuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-nyomda (tulajdonos: Kahn Mór).
Stamberger Lajos.
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
»Hunnia«-könyvnyomda (tul.: Oerenday József).
Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eő**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Schiffmann H.
- Fertő-Nezsider**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Mohovich Emidio
Unio könyvnyomdai műintézet (tulajdonos: Hegyi Jenő).
- Fogarás**
Thierfeld Lipót.
- Galántha**
Első galánthai könyvny. (tul.: Neufeld Samu).
- Galgóc**
Szold Jakab.
Sternér Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János és Társa.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Kovács és társa.
Schimmerling Dávid.
- Gyöng**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Győregyházmegyei könyvnyomda.
Győr-Szék
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (bérlet: Papp György).
Voltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózés
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Hala**
Práger Ferencz.
- Hatvan**
Hoffmann J. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Homonna**
Waller S.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kaczvinsky Zoltán.
Kalocsa és Kubicza.
- Kalocsa**
Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancovics Gyuláné.
Kéthelyi Miksa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Szódi S.
- Kassa**
Breitner Soma.
Koczányi Béla.
László Béla.
Rosa Viktor.
Vitéz Adolf.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Részvény-nyomda.
Steiner Mihály.
Szládi László.
Tóth László (tulajd.: Fekete Mihály).
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózés.
- Király-Helmec**
Klein József.
- Kishér**
Hafll Kálmán.
- Kis-Czell**
Menyhárt Julia.
- Kis-Jenő**
Gallovics Jenő.
- Kis-Kőrös**
Kalisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája. (tul.: Magyary Mihály).
Oámán János örököse.
Gombos Ferencz.
Magyar Polgár nyomdája. (tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Zobácz Ferencz.
- Komárom**
Freisinger Mór.
Hacker Richárd.
Rónai Frigyes.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szenássy I.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöczbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
Paxner és Biron.
- Kőszeg**
Feigl Frigyes és Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné.
- Lajta-Szent-Miklós**
Fleischmann Ignác.
- Léva**
Dukez Lipót.
Nyitrai és Társa.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Gaál László.
Neumann József.
- Malaczká**
Wiesner Alfréd.
- Marczall**
Mizsúr Ádám.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Mayer és Berger.
Részvénynyomda.
Wider Mendel Fia.
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (bérlet: Sztupjár István).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberg G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Dolesch és Braun.
Qyikó Károly.
- Miava**
?
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Forster, Klein és Ludvig.
Stamberger Bernát.
Szelényi és Társa.
- Módos**
Staits György.
- Mohács**
Blandi János.
Rosenthal Márk.
- Monor**
Süveges József.
- Moór**
?
- Mosony**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Szombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Grünsberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL
Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR
Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.

Gutenberg-ünnepségek.

Elmultak az emlékezetes jubiláris ünnepségek; nagymesterünk: Gutenberg János emlékének hódolt az egész civilizált világ, nemcsak a nyomdászok, hanem mindenki, ki a közművelődés haladása iránt fogékonysággal bír. Illő, hogy röviden megemlékezzünk az ünnepségek lefolyásáról, a mint azok nálunk végbementek.

János napján, június hó 24-én ülték meg a budapesti nyomdászok Gutenberg születésének ötszázados jubileumát. Ez alkalommal tömegesen gyűltek össze a fővárosi Vigadó nagy dísztermében, a hol hölgyek is nagy számban voltak jelen.

Mint elsők előadták az egyesült budapesti nyomdászdalárdák a *Gutenberg-emlék* című kart. Mire *Grossmann Miksa* tartotta elnöki megnyitóját, mely gondos és szép eszmemenetével nagy hatással volt a jelenlevőkre. Ezután *Gabzán József* szavalta el hévvel *Morócz Jenő* szaktársunk *Gutenberg* című üdvözlő költeményét, mely alkalommal a közönség a szavaló mellett a költemény íróját is sűrűn éltette.

Ekkor következett az ünnepség fénypontja, *dr. Vázsonyi Vilmosnak*, a budapesti demokrata-kör elnökének beszéde. Daczára a jó hosszúra nyúlt beszédnek, a közönség még tovább is örömmest hallgatta volna a tüzes szónokot, ki a tömeg lelke mélyéből szötte beszédének tárgyát, midőn rámutatott Gutenberg találmányának rendkívüli nagy fontosságára és annak a jövőben való szereplésére. Viharos éljenzés jutalmazta a szónokot nemcsak beszéde befejeztével, de azokban is több alkalommal.

Ezután *dr. Dézsi Lajos*, az egyetemi könyvtár segédőre, tartott előadást a nyomdászat történetéről. Végre *Bokányi Dezső* is üdvözölte a jelenvoltakat a munkásnép nevében, mire a dalárdák a Gutenberg-indulót énekelték el és ezzel véget ért a szép ünnepség.

Még megemlítjük, hogy a délelőtti ünnepségen a Magyar Tudományos Akadémia is képvisel-

tette magát titkárja, *Szily Kálmán* által, a városi tanács pedig *Faller Károly* tanácsos által.

Délután a kőbányai régi sörházban volt az ünnepség folytatása, hol több mint ezer ember talált kellemes szórakozást és igen kedélyes hangulathoz együtt is maradt a késő éjjeli órákig.

Az ünnepségek főszínhelyéről, *Mainz* városából, lapunk tudósítójától a következő érdekes leírást kaptuk:

Mainz, 1900. június 27.

A hetek, hónapok, sőt bátran mondhatjuk, évek óta izgatottan várt János-ünnep a tegnapi nappal befejezést nyert. Az ünnepség, mint ilyen, kezdettől végig a lehető legimpozánsabb volt és semmi tekintetben sem hagyta a hozzáfűzött reményeket kielégítetlenül. *Mainz* városa minden tekintetben kitett magáért.

Ha még valamit kívánhattunk volna, úgy az semmi esetre sem lehetne más, minthogy nekünk nyomdászoknak, de különösen a *Mainz*ban tartózkodó szaktársaknak valamivel több részük lett volna az ünnepségekben, mert nemcsak az ideutazott 250 szaktárs volt kizárva az ünnepségekből, hanem a helyben dolgozó nyomdászok is csupán az elnökség által voltak képviselve. Hogy ez az eljárás főleg az ideutazottak között, kik közül akárhány ez ünnepségek miatt kondícióját hagyta oda, nagy elégedetlenséget szült, az természetes. Ehhez járult még az óriási lakásdrágaság. A lakosság is hasznot akart húzni abból, hogy Gutenberg városuk szülöttje és hihetetlenül felsrófolták a szobák árát. A különféle jelvények és hivatalos levelezőlapok árai, mint valami jóféle bányarészvények, folyton emelkedtek és hihetetlen magasságot értek el.

Mint a Grafikai Szemle tudósítója, abban a kellemes helyzetben voltam, hogy a polgármestertől kapott négy napra szóló szabadjeggyel mindenhol jelen lehettem és az ünnepségről a következőkben számolhatok be.

(Itt még megjegyezhetem, hogy a polgármestert igen kellemesen érintette a Gr. Sz. felmutatott ünnepi száma és örömeinek adott kifejezést a fölött, hogy a magyar nyomdászok is élénk részt vesznek az 500 éves jubileumon.)

Június 22-én, pénteken érkeztem a hajóval *Mainz*ba. Úgy a hajóállomás, mint a város nagy része már fel-

volt díszítve. Hosszas szaladgálás után kaptunk utitársammal egy kis szobát jó borsos árért.

A kiállítás megnyitása a nagyhercegi kastélyban 23-án déli 12 órakor ment végbe, a meghívott vendégek és újságírók jelenlétében. A kiállítási bizottság nevében dr. Rautert üdvözölte a nagyherceget, ki néhány szóval viszonzta ezt és a kiállítást megnyitottnak nyilvánította. Ezután a kiállítást tekintettük meg, hol még háromszor voltam, mivel az itt felhalmozott anyag tüzetes megsemlélése sok időbe került.

Reánk nyomdászokra nézve ez a kiállítás a legfontosabb. A mit Gutenberg óta a sokszorosító-ipar terén feltaláltak, vagy mit a találmányokon javítottak, az itt mind megtalálható. Régi, fába metszett kínai soroktól a szedőgépekig, a káposzta-préshez hasonló sajtóktól a hihetetlenül nagyszerű önberakó gyorsajtókig; a fából metszett ósdi betűktől a legtokéletesebb komplett öntőgépig, mely óránként 8000 betűt önt. Az összes kiállított tárgyakról, már csak helyszűke miatt is, lehetetlen megemlékezni és így csak a lényegesebbekre szorítkozom.

Első helyen említem a szedőgépeket, melyek közül kétféle van kiállítva: a Typograph és a Linotype. Miután a kiállításban felállított gépek — hajtóerő híján — nem működnek, a kiállításon kívül levő nyomdáknak elhelyezve tekintetem meg őket. A Typograph már régibb idő óta működik Budapesten és a szaktársak legnagyobb része már láthatta, míg a Linotype-ből csak mostanában rendelt egy fővárosi napilap tíz darabot, melyek közül kettő már működik. Véleményem szerint ez utóbbi szedőgépeknek az a főelőnye, hogy kövér betűket minden időmulasztás nélkül tetszés szerinti mennyiségben szedhet. Ha a Typograph-ban emez felett valamely előnyt akarunk említeni, úgy az legfeljebb annak olcsó ára (5500 M., a Linotype 12.000 M.) és kis terjedelme lehet. Mindkét czég óránként 7000 betű szedéséről biztosítja rendelőt, miről azonban, bár jóideig időztem mellette, nem győződtem meg.

A szedőgépekről mindjárt áttérek a sajtókra és első sorban említhetem a wormsí gyorsajtógyár (Ehrenhard & Gramm) kiállított *Siegfried*-gyorsajtóját, mely főleg az által tűnik ki, hogy a koci négy sínen szalad és nemcsak elől, mint más gyorsajtók, hanem ugyanúgy hátul is lesz húzva. Ujtás még rajta a mindkét villa, mely a czilinder zökkenését van hivatva meggátolni. Mellette áll mindjárt a Koenig és Bauer czég gyorsajtója, mely az első napon egy mainzi nyomdatulajdonos személyében vevőre akadt. Egy szép nagy gyorsajtót állított még ki Albert & Co. Frankenthalból, míg a W. Harth & Co. gyár Frankfurt a/M.-ből egy tégely- és boston-nyomó géppel van képviselve. Megemlékezni méltó még A. Hamm, heidelbergi részvénytársaság tisztesen kisebbített csinos kiállítású gyorsajtója, melyen, kézhajtásra lévén berendezve, apróbb nyomtatványokat készítenek. Ehhez hasonló, de valami vel nagyobb miniatűr gépet a már említett Albert-féle

frankenthal-i czég is állított ki, ámde látszat szerint az építésnél elszámították magukat, mivel a gép nem képes betűmagasságot nyomni, hanem csak lemezt és a ráma meg a zárókészülék is ily magasságra van lereszelve.

A már fentebb említett öntőgép, mely igen megnyerte tetszésemet és melyet üzemben is láttam, a frankfurti Bauer-féle öntődéé, mely czég nagymennyiségű új betűfajt, hajókat és egyéb dolgokat is állított ki. Vannak még nagyszámban segédgépek is, mint vágó, fűző, perforozó, enyvező stb., megannyi természetesen *legújabb* szerkezetű. A gépek közé sorozok még egy kiállított ellenőrző-órát, mely furfangos masina a portást lenne hivatva kiszorítani helyéből. Az óra a gyár bejárójánál áll és a be- és kimenő munkás megnyomja rajta azt a számot, melyet ő a gyárban visel. Belül egy papírlap van elhelyezve, melyre minden érintésnél rányomódik az óra és perc. Hat rovata van minden munkásnak és pedig reggeli, déli, ebédutáni, esti és esetleg különórásánál, ha be- és kimegy. A kiállított óra 100 munkásra van berendezve.

Most pedig áttérek a kiállított nyomtatványokra. Mindjárt az első emeleti bejárónál a mainzi nyomdák munkáit találjuk nagy számban és megannyin meglátszik, hogy kiállításra készültek. Modern nyomtatványokkal különben képviselve van nemcsak egész Európa, hanem Amerika is. Ott van egy kis területen elhelyezve a budapesti főnökegyesület néhány beküldött munkája, mely azonban semmi esetre sincs hivatva arra, hogy nagy feltűnést keltsen. Legjobb még a Részvénytársaság milleniumi naptára, bár a legszebb része litografia. A bécsi nyomtatványok közül különösen kiemelkedik a Jasper-nyomdának czinklemezzről nyomott Ferencz József képe, mely óriási méretei és szép nyomása által tűnik ki. Két térkép-szedés is látható, melyet a berlini államnyomda küldött be. Fáradtságos munka volt a szedőre nézve az ezer meg ezer nonpareille darabból összeszedett folio alakú térkép, de a levonat nem mutat semmit, mivel a darabok nem állnak jól össze és a legrövidebb könyomású térkép is jobban megfelel a czélnek, mint ez.

Régi nyomtatványokban is gazdag a kiállítás; lehet itt látni 3000 éves kínai vászondarabokat, melyekre fametszetek vannak nyomva; 400 és még több éves bibliák, melyekbe az inicziálék kézzel vannak rajzolva vagy festve, de mégis legérdekesebb egy kép „Die Ehrenpforte“, mely mintegy 3 m. széles és 4 m. magas. A rajz, melyet Albrecht Dürer rajzolt 1512—1515-ig, remekmű és 90 kvart nagyságú darabban van nyomva. 1884-ben metszette fába Hiero Andrae fametsző. Ehhez hasonló, de kisebb egy fali naptár 1780-ból. Ámde ki tudná mind az itt látható minden nyelvű régi és még régibb munkákat felsorolni. Mint régiséget lehet még megemlíteni egy kis, alig felismerhető kézi sajtót, mely L. C. Wittisch darmstadti udvari nyomda tulajdona. Mellette áll az egykor a Franklin-társulat tulajdonát képező kézisajtó, melyet a nevezett társulat elődje

1763-ban vett meg, de melyet ismeretlen körülmények között a jelenlegi *császári család lakodalma* alkalmával a bécsi nyomdászsegédek elnöke Bécs városának ajánlódkozott. Látható itt még a sokszorosító-ipar mindenféle terméke, mint kromotipia, fototipia, fotogravüre stb. Egy gépgyár kaucsuk-zurichtung által nyomott munkákat állított ki, melyek igen tiszták.

Az ismertebb festékgyárak közül, eltekintve a magyaroktól, alig hiányzik egy is. A frankfurti Gebr. Schmidt-gyár csoportosította ama lapok fejeit, melyeket az ő festékével nyomnak és nem kevés számban vannak közöttük a magyar lapok.

Az öntödék is szép számban vannak jelen és különösen említésre méltók a Schelter és Giesecke cég rézdíszítményei, a Woellmer-cég új metszetű betűi és keretei, Rudhard cég (Offenbach a/M.), Stempel & Co. stb. cég kiállított anyaga. Több öntöde apró Gutenberg-szobrokkal vagy emlékérmekkel kedveskedik a közönségnek.

Végül még megemlítendő a nagyszámban kiállított domborúnyomású könyv és hangjegy-lap vakok részére, a száraz stereotipia és a földszinti teremben elhelyezett hengeranyagból készült, mintegy 70 cm.-es Gutenberg-szobor. Ez lenne rövidesen a kiállításról a tudósítás.

Junius 22-én este még hangversenyt rendezett a vendégek tiszteletére a mainzi *Liedertafel* és a hölgydaloskör. 23-án, azaz vasárnap akadémiai ünnepség volt, melyet mintegy 800 tagból álló vegyeskar éneke nyitott meg a nagyherceg jelenlétében. Az ünnepi beszédet dr. Köster (Lipcse) tartotta és szép szavakban méltatta Gutenberg érdemét. Az ünnepség után a jelenlévők zárt sorokban vonultak a Gutenberg-szobor elé, hol egy 1700 tagból álló daloskör puska- és ágyúlövésektől, meg harangzúgástól kísérve énekelt. Azután a koszorúkat tették le a szoborra.

Megjegyzem még, hogy a munkás-egyesületek délután helyezték el koszorúikat és a szobor elől kivonultak a városon kívüli kirándulóhelyre, hol népünnep volt, melyen az összes nyomdászok, a munkanélküliek is, résztvettek. Odakünn hangverseny volt, melyen a stuttgarti szaktársak (120-an) működtek közre. Testületileg jöttek még a wiessbadeni nyomdászok.

Míg a munkásság a népünnepen mulatott, addig az előkelőség a Stadthalle-ban bankettezett, hol a jó ebéd mellett egész sereg pohárköszöntőt is hallhattunk. Felsőlalt többek között Rohrer, az osztrák főnökök egyik küldötte is.

Este hangverseny volt, ugyancsak a Stadthalle-ban, melyen a már említett egyesületi daloskaron kívül az opera legkitünőbb tagjai énekeltek, de az óriási terem oly zsúfolt volt, hogy nem lehetett a tolongás és hőség miatt sokáig benn időzni.

Junius 24-én, hétfőn már kora reggel talpon volt az egész város; igen sok idegen érkezett a reggeli vonatokkal és hajókkal és megannyian igyekeztek maguknak jó helyet szerezni az útvonalon, hol a menet elhaladt.

Ez nagyrészt sikerült is, mivel ez az út 4 km. hosszú. Tíz órakor én is elfoglaltam helyem a Gutenberg-szoborral szemben felállított nagyhercegi páholy melletti tribün első sorában, honnan az egész menetet pompásan megfigyelhettem. A szobor mögött félkörben falat emeltek, mely virágokkal és felirással volt díszítve; az állandóan körülvevő rácsot eltávolították és a merre a menet elhaladt, diadalkapuk állottak és a hosszú út fenyő-ágakkal volt díszítve. Mellettem egy öreg úr foglalt helyet, ki Freiherr von Molsbergnek mutatta be magát és elmesélte, hogy ő Gutenbergnek anyai ágról rokona; ketten élnek a családból: ő meg Molsberg tábornok, ki az ünnepségek folyamán kitüntetést kapott (a miért egy 500 év előtti dédapja feltalálta a nyomdászatot). Később más úton is meggyőződtem, hogy az öreg úr igazat beszélt.

Délben 12 órakor ért a menetet megnyitó herold a nagyhercegi páholy elé. Nem tartom szükségesnek a menetet részletezni, mivel a Gr. Sz. megjelenéséig már valószínűleg olvastak róla a szaktársak a napilapokban és csakis a lényegesebb dologra szorítkozom.

A diszfelvonulás alapeszméje volt: Gutenberg kortársai és az utókor hódolata Gutenberg előtt; egyszer smind a fokozatos haladás bemutatása, melyet Gutenberg találmánya által az emberiség elért. A második kocsi-ban Tipografiá-t ábrázoló fiatal hölgy ült, körülötte Gutenberg tanítványai: Fust, Schöffer, Pfister és Mentel. A kocsit után 25 nyomdásztanoncz ment, fekete köntösben, mellükre egy-egy nagy betű varrva. Gutenberg 25 betűje (mozgó ABC). Majd a különféle ipartestületek jöttek kocsikkal, melyek között eredeti volt a borászok kocsija, rajt egy horprésszel és következő felirással: „Ez a legrégebbi prés; csak jóval később találták fel a nyomdász-prést!” Ezek után jöttek a daloskörök és a régi mesterdalnokok. Ezután a reformátorok kocsija: Hutten, Sickingen és Luther. (E miatt nem jelent meg a kath. püspök a felvonulásnál.) Egy kocsit viszi Albert brandenburgi nagyherceget a mainzi katolikus bibliával, körülötte állanak a biblia előállítói: Diemberger fordító; Woensan rajzoló és Jordan Péter nyomdász. Szép volt a költészet kocsija is a műszákkal és a haladás kocsija a modern tudományok és művészet jelvényeivel. A német klasszikusok kocsiján Pallas Athene foglalt helyet, előtte Németország koszorús remekirói: Schiller és Goethe. Egy más kocsi a régi lipcei könyvkereskedők ültek óriási könyvek társaságában. Ezt követte a modern nyomdászat kocsija egy gyorsajtóval, mely körül három hölgy állt piros, kék és sárga ruhában, mi a háromszinnyomást jelképezte. A modern művészetek (szecsesszió) kocsija is igen tetszett. Majd az egész művelt világ népeinek hódolata következett; a kocsi a földgömb és igen szép jelmezes hölgyek, kik között különösen feltűntek Török- és Spanyolország és a más négy földrész személyesítői. E kocsi után lovagolt három díszruhás magyar pár (úr és hölgy), természetesen csak a ruhájuk volt

magyar, mivel Magyarország csak a főnökegyesület küldöttei, továbbá Wagner szaktárs, meg az ideutazott 35—40 munkanélküli által volt képviselve, míg a tudósvilág, az előkelőség, de meg a kormány sem tartotta szükségesnek hódolatát bemutatni még csak egy koszorúval sem. A menetet a német császárságot alkotó tartományok kocsijai, meg a lovasított egyenruhás diákság zárta be. Ha még megjegyzem, hogy a kocsik mind céljaiknak megfelelően, a jelmezek a lehető legdíszesebben voltak kiállítva, úgy talán sikerül a szaktársaknak halvány képet alkotni a valóban impozáns felvonulásról.

Este jelmezestély volt, melyen mintegy 10.000 ember vett részt a Stadthalleban.

Ugyanez este a nyomdászsegédek is rendeztek kedélyes estélyt, melyen a munkanélküliek is résztvettek.

Junius 26-án délután 1 órakor sétahajózás volt. Négy nagy hajó vitte a vendégeket, míg vagy 20 bérelt hajón mentek azok, kik részvételi jegyet váltottak. Elől haladt az e napon Gutenbergre keresztelt hajó és utána hosszú sorban a többi, megannyi fellobogózáva és virágokkal díszítve. A merre a hajók elhaladtak, mindenfelé ágyúlövésekkel fogadták, a partokon óriási közönség várakozott zeneszó mellett. Két és fél órai hajózás után a négy első hajó a kies fekvésű Bingen-nél kötött ki, míg a többi hajók a Rajnán időztek. A bingeni kastélyban Mainz városa megvendégelte az érkezőket. Másfél órai időzés után ismét visszatértünk a hajóra, mely visszatérőben Eltwillé-ben kötött ki, hol Gutenberg utolsó perczeit élte. Itt 3000 liter borral várták a vendégeket. E nagymennyiségű bornak — dicséretkép legyen mondva — másfél óra mulva nyoma sem volt.

Fél tizkor szálltunk ismét hajóinkra és onnan néztük a szépen kivilágított várost, a tűzijátékot, meg az eltwillei torna-egyesület szép tornajátékát, mit a Rajnán egy külön hajón mutattak be. Kevéssel 12 óra előtt értünk vissza Mainzba, hol a part egész hosszában illuminálva volt. Kár, hogy a kellemetlen szeles és közben-közben esős idő nem engedte a vendéglátó város igyekvését kellőleg érvényre jutni.

Ez lenne rövidesen jelentésem a mainzi ünnepekről és mondhatom, hogy kellemes emlékeket visz magával mindaz, ki az összes ünnepeket végigélvezhette.

Junius 27-én az egész város képe megváltozott. Mindenfelől utasok sietnek a vasut- és hajóállomásokhoz, a díszítéseket bontják és néhány vállalkozó szellemű levelezőlap- és jelvény-elárúsító igyekszik megmaradt portékáján, ha féláron is, túladni.

Mielőtt elhagynám e várost, köszönetem fejezem ki Mainz városának a szíves fogadtatásért, de különösen a polgármester úrnak, ki szíves előzékenysége által lehetővé tette nekem, hogy otthon levő szaktársaimnak a mainzi ünnepekről — a Gr. Sz. terjedelméhez képest, azt hiszem, elég részletesen — beszámolhassak.

Ligeti Jenő.

Befejezésül még ide iktatjuk a *Budapesti Könyv-és Könyomdafőnökök Egyesülete* által Mainz városa közönségéhez intézett hódoló feliratot, melyet a Gutenberg-ünnepek keretében *Emich Gusztáv* egyesületi elnök, *Hirsch Lipót* alelnök és *Zilahi Simon* titkár nyújtottak át Mainz városa főpolgármesterének.

A lendületesen megírt felirat tartalma következőképp hangzik:

Isten áldja művészeitünket!

Üdv és hódolat Mainz dicső városának!

Meghatottan és magasztos eszmékkel telve fogadjuk a dicső ünnepélyre való meghívást. Annak a fénynek sugarai, melyek Mainz büszke városát aranyozzák be, eljutottak oda is, hol Mainzon kívül legelőször ringatták a világot átalakító találmány bölcsőt.

Magyarország történetének véres lapjai sok dicsőséget is örökítenek meg. Ezek közül is kiválik az, mely hirt ad arról, hogy két évtizeddel Gutenberg eszméjének fogantatása után az Olaszországból meghívott, augsburgi eredetű Hess András Buda városában a könyvnyomtatást gyakorolta és ebben őt Mátyás király titkára, Buda prépostja, Karai László támogatta.

Művészetünk, mely Herwegh szerint: »a hollók fekete munkáját megsemmisítette«, gyökeret vert ott és akkor, a hol és a mikor Hunyadi Mátyás jelvénye: a gyűrűs holló jelvénye alatt a Corvinák keletkeztek, azok a könyvek, melyekhez pompában foghatót a világ eddig nem látott.

De ezt a dicső lapját Magyarország történetének, melyben Mainz város dicsősége is tükröződik, nemsokára gyászszosák váltották föl.

Hess betűinek, melyek hazánk történetének a *Chronika Hungarorum* nyomtatására szolgáltak, nyom nélkül kellett eltűnniök.

Magyarország balsorsa, mit sem a harci dicsőségtől övezett Mátyás király, sem a Leonidas-utód Zrinyi nem voltak képesek elhárítani, Európa csatapiaczává tette hazánkat s az eszmény helyét a barbarizmus foglalta el. Török lófark jelképezte az emberi — méltóságot.

Míg az Istambullá vált Konstantinápolyban rövid idő múltán már dolgozott a könyvnyomtatóműhely, a mi országunkban török lovak lábai alatt veszett el minden nyoma a fejlődő civilizációnak. Magyarország nyomdászai is csak idegen földön élhettek hivatásuknak.

Csak a reformáció hatalmas lehellete támasztotta föl a XVI. században Honterussal és Abádival újból e művészetet. A hol a félhold nem lett úrrá, vagy a hol uralma megtört, a civilizáció úttörői a sajtó elmélyűit megmozgatták és felszabad csendje után ismét beállhatott e civilizatorius munkájával a magyar nemzet a többiek sorába és kivehette a maga részét a népek életének zord teléből és ébresztő tavaszából.

Ha a most folyó világtörténeti ünnepély alkalmából mi itt saját történetünk adatait érintjük, erre népünk önfeláldozó őrszolgálat ad jogot. Hisz magyar hősök tetemeiből emelkedtek Európa civilizációjának sánczai.

Csak az új szellem birodalmában érhetett a munka, csak ebben győzhettek a nemzetek. Az új szellem sereggé toborozta lovagjait, istentől áldott fejedelmeit, kik szellemük

kincsét könyvekbe foglalták és sokszorosították, kik a holt nyelvek drágaságait is az élőkben tették közszemlére, hogy milliók életét felderítsék és átmelegítsék.

Igy sikerült a munka.

A fekete művészet megváltó hivatását betöltötte, gyűlölet és kapzsiság ezer cselszövénye daczára.

A felszabadult szó szárnyra kapott. Az egyedek gondolatszülánkjai az eszmék fejlődésére verődtek össze, mint a parányból tömeccs és ebből az anyag válik. A kölesönös szellemi érintkezés végtelen fonalán keresztül támadtak fölfedezések és találmányok, melyek mind a mi művésztünkben kell hogy nevelőanyjukat becsüljék. Gutenberg találta meg annak még eddig nem is sejtett módját, mint lehet az emberi szellem egyetemlegességét ősidőktől fogva kikristályosítani.

A tudás közkincsese lett.

A rege valóra vált: Atlas az egész világot hordja.

Forgó sajtó-hengerek ezrei a vállak, melyek az élet ezer örömét és baját viselik és a sajtó világhatalmát hirdetik.

Üdv Gutenbergnek!

Ha Thorwaldsen alkotásában, mely Mainz városát díszíti, Gutenberg mogorván tekint világgá, úgy a szemrehányó tekintet azokat illeti, kik az ő nagy találmányát a pénz és erőszak szolgálatában szentségtelenítik. Ezek fákliai nem világitanak, de gyujtogatnak, nem fényt, de kortot terjesztenek: az igazságot feketítik. Ily idők műveltejeire vonatkozik: hazudnak, mintha nyomtatva volna.

Félszázad múlva félezredéve lesz annak, hogy az emberiség geniusa Gutenbergnek megnyilatkozott. Ezen félszázad múlva egy boldogabb nemzedék Mainzban ne csak örömnépet, de diadalnépet üljön: a humanizmus diadalát.

Addig is a nemzetek választottjai gyülekezzenek ismét Hágában békeünnepekre, a melyen a lövegeket betűkké öntsék, betűkké, melyek csak igazságért küzdenek és csak a világosságot szolgálják, mint a hogy a »Hof zum Jungen«-ban, Gutenberg házában, a szent könyv nyomtatásánál szokás volt, midőn ezt hangoztatták: Legyen világosság!

Vajha az ég Ura meghallgatná fohászunkat, hogy az emberiség boldogan mondhassa:

És lőn világosság!

És áldva léssen Mainz neve!

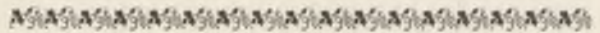
Ezen szívből fakadó fohászszal üdvözöljük Mainz polgárait!

Budapest, 1900. június hó.

A Budapesti könyv- és könyomda-főnökök egyesülete.

Az üdvözlő irat maga nagy pergamen lapon Mátyás király Corvinái mintájára van kiállítva, ugyancsak a Corvinák címérével és szép jelképes festménnyel díszítve. A címér a stilszerű kezdőbetű közepére van illesztve. A szöveg angol-szász betűkkel, aranynyomással, a német szöveg apróbb betűkkel szelzetképen van előállítva. A festői díszítmény a következő részekből áll: főalak Gutenbergnek magas talapzaton álló szobra; a talapzat előtt az irodalmat, a tudományt és a nyomdászatot jelképező alakok csoportosulnak: az irodalmat ábrázoló nő „Ars et Labor“ felírású szalagot, a tudományt jelképező másik nő pedig „Scientia“ felírású könyvet s a fölött palmaágat tart, a harmadik egy munkában edzett férfi, a nyomdászatot jelképezi. Balról egy szárnyas angyal látható, mely Magyarországnak koszorúval övezett címérpaizsát viszi e csoport felé. Főnt, Gutenberg alakjától oldalvást nemtő szárnyas alakja emelkedik ki a környezet ködfátyolából, jobbában leeresztett meztelen kardot, baljában pedig lobogó lángú fáklját tart s azzal az izmos Atlasz vállán tartott földgömbre világít, melynek belsejét egy rotációs sajtó foglalja el. A fáklás nemtő mintegy lelkesülten mutatja az ez előtt közel 500 évvel élt mesternek, hogy az ő letűnté óta mi lett egykori találmányából, a kezdetleges kis könyvsajtóból.

A művészileg alkotott allegorikus kép az ismert jeles festőművésznőnek, *R. Hirsch Nellinek* szépen sikerült műve s összhangban van a tartalmas üdvözlő irat lendületes szövegével, melyet az irat küldőinek, a Budapesti Könyv- és Könyomda-főnökök Egyesületének alelnöke, *Hirsch Lipót*, az iratot díszítő művésznő atyja irt. A díszes kiállítású iratot az említett egyesületnek függő pecséttel alakított rendes címere egészíti ki.

A reprodukció általában.

A bankjegynyomás.

A bankjegyek előállításához semmi különös eljárás sem szükséges, csupán csak arra kell törekedni, hogy a különböző grafikai ágak egyesítése által az értékpapírok utánzása minél nehezebbé tétessék. Finom alapnyomások előállításához többnyire guillochirozás segítségével előállított réz- vagy aczélmetszést készítenek, az erről készült alapa azután többnyire ellentétes színű festékkel nyomott biztosító-nyomást alkalmaznak, hogy az értékpapír fotografirozását lehetetlenné tegyék vagy legalább is nagymértékben megnehezítsék. Sok esetben rostos papirost használnak a bankjegyekhez, a mi még mindig a legjobbnak bizonyult.

Vakok részére készült nyomás.

A vakok részére való nyomtatás (Blinddruck) a könyvnyomdai sajtón történik. A nyomtatott betűjelek hasonlítanak a közönséges betű alakjához, de nincsenek alapvonalai, hanem pontozott rendszer által állítják azokat elő. E jeleket a hátulsó oldaláról e célra különösen preparált, timsó-nedvesítés által szívóssá tett papírra nyomják, úgy, hogy a betűk vagy jelek az első oldalon erősen kiemelkedve legyenek, hogy azok a vakok ujjainak eléggé megérezhető pontokat nyujtsanak és így tapintás által olvashatók legyenek. Miután az így nyomtatott papíros egyik oldala homorúvá válik, a papírnak csakis egyik oldalára lehet nyomtatni és így a vakok részére készült könyvek igen vaskosak szoktak lenni.

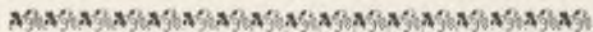
A bronznyomás.

A bronz- vagy barnaréznyomás a színes nyomásnak csak egyik válfaja, azaz a kényszernyomás, legyen az a kézi- vagy gyorsajtón előállítva. Az alapnyomásnak mindig a bronzhoz hasonló színben kell történnie és lehető gyorsan, mielőtt még a festék megszáradna, a mikor is kötőerejét már elveszti. Nagyobb felületnél és nagyobb példányszámoknál, különösen a hol ilyen munka gyakran előfordul, az erre a célra készített bronzirozó-gépet előnnyel alkalmazzák. Festékgyárosaink a legutóbbi időben készítenek firniszszel dörzsölt bronzot is, melyet épp úgy lehet kezelni, mint bármely más festéket, csak hogy sohasem lehet azt a hatást vele elérni, mint a külön bronzirozással, mert fényéből igen sokat veszít. Egyes esetekben (nagyobb felületeknél), de csakis kréta papírosra nyomva lehet előnnyel alkalmazni a bronzfestéket.

A szírvánnyomás.

Szírvánnyomásnak (Irisdruck) nevezik a különféle színekkel való olyan nyomást, melyek sávokban tűnnek fel egymás mellett és ott, a hol határolnak, elmosódott színekben mennek át egymásba. Úgy a könnynyomdai, mint a könyomdai sajtón különös nehézségek nélkül kivihetők és egyes nyomtatványokhoz, melyek a közönség különös figyelmét akarják magukra irányítani, előnyösen alkalmazhatók. Néhány színnel is igen szép hatást lehet elérni a szírvánnyomással.

NÁDOR LAJOS.

Magyarországon át — Amerikáig.

(Felolvasa szerző a Szakkör 1900. április 29-én tartott havi ülésén.)

(Folytatás.)

Talán ezer szedő között egy volna csak, a ki mesterségét hiven szolgálja s a ki minden utógondolat nélkül oda törekszik, hogy a természettől nyert tehetségének segélyével a nyomdászat minden titkát felfedezze és azt érvényre juttassa?

Erre felelni többféleképen lehet s szerény énem igyekezni is fog rövidesen mindegyiket a maga valóságában kidomborítani, úgy, hogy lehetőleg tisztelt hallgatóim tetszésével is találkozzék.

Az tudvalevő dolog, hogy a mi megélhetési viszonyainkhoz képest ma már túlsokan vagyunk s e nem kellemes tény még sem gyakorol reánk semmi hatást arra nézve, hogy megélhetésünket biztosítsuk, sőt mi több, ha akad is közöttünk a rendes hétköznapiasságból kiemelkedőbb erő, azt igyekeznünk magunkhoz mindenben méltónak tartani inkább, mint azt jó tulajdonságaiknál fogva fölibünk helyezni s nem ritkán történik, hogy emennek minden igyekezete dacára is csak a hibáját vesszük észre a nélkül, hogy a jobbik felét ismernénk. S ez a nézet általános annyira, hogy

ma már külön kasztot képez a mi szerény társadalmunkban úgy, mint a nyomdában s nem vesszük észre, hogy ez állandó tartózkodás is egyik oka az elvileg kimondott haladásnak, a mennyiben csak természetes lehet, hogy egyenkint sohasem vitatkozhatunk mi oly dolgok felett, melyeknek helyességét csak a pro és contra vélemények segíthetik elő.

A mint kitűnik, ez is egyik ok arra, hogy a már előbb elmondottakat megszívleljük és hogy kötelességünké tegye megtalálnunk azt az utat, mely későbbi boldogulásunkhoz vezetne.

A másik ok abban keresendő, hogy feljebbvalóink — tisztelet a kevés kivételnek — még mindig a régi felfogást osztják, midőn eltekintenek a nyomdászat minden szabályaitól, csak megrendelőiknek különös kívánságait igyekeznek érvényre juttatni.

Ezzel szemben van is mentségük, a mennyiben azt mondhatják, hogy a megrendelő a pénz s enyém „csak“ a munka. Már pedig a pénz hatalmasabb, ergo kapitulálunk előtte. S ez érvelésük majdnem elfogadható, ha meggondoljuk, hogy ezelőtt a nagy úr előtt nincs kivihetetlen. Ezzel sok jót tehetünk, de viszont érte még rosszra is vetemedhetünk. Tehát a konzekvenciákat levonva, miért ne tegyük meg a megrendelő kedvét, ha mindjárt tipografiai hibát is követünk el általa.

S ezért a megrendelő iránt tanusított előzékenységért ma már mindannyian versenyre kelve, odáig jutottunk, hogy a valójában szépért rajongók kívánságainak már csak elvéve vagyunk képesek eleget tenni.

Pedig nem hihetem, hogy megrendelőinknek legalább egy részét ne lehetne meggyőzni a helyes irányról, melyet nekünk is követnünk kell. Nem hihetem pedig azért sem, mert ha a jelen könyomdászatot összehasonlítom a könnynyomdászatallal, kevés kivétellel olyan eredményre jutok, mely határozott haladást mutat az előbbi javára és ez különösen a plakátok előállításánál nagyon is szembeötlő, a mely már magában véve is elég bizonyíték arra, hogy míg emezek biztos kezekkel igyekeznek a szövegnek megfelelő alakokkal hatni, addig a könnynyomdászat mellőz minden könnyedséggel határos reklámot, melynek pedig sikeres feldolgozása mindkét fél megelégedésére szolgálna.

Egy szóval laikusok vagyunk, hogy az alkalmammal éljünk, a mi pedig a XX. század közeledtével elmaradhatlan követelménye minden üzletágnak.

Ennek hiánya okozza aztán azt, hogy a mi szemünkben a külföld termékei mindig jobbak, mint a hazai. S hogy ezek iránt szimpatiaival vagyunk, bizonyítja az, hogy az általunk szedett dolgokon, ha nem is egészen, de részben mindig találunk idegen motívumot, mely ügyes felhasználással könnyen megtéveszti ugyan laikusabb szaktársainkat, de a figyelmes szemlélő, a ki buzgalommal kíséri a nem hazánkbeli nyomdászatot is, nagyon hamar megtalálja a kulcsát.

Most térek észre, hogy tárgyamtól eltérve, olyan

dolgot szelöztetek, mely keveset talán engem is érdekel, már pedig nem óhajtom magamat e részről bemutatni, habár előfordul néha az az eset is, midőn az ember ráér önmagát is bírálni; de ezt már csak akkor teszi, ha másokkal végzett, s ha ilyenkor lelkiismerete megengedi, hogy önmagán is üssön egyet, mulhatlanul észre kell vennie, hogy saját kedvességét sokkal jobban szereti, mint amazokat kiméli.

E végből az előbb mondottaknak kellő megvilágítását elejtem azért is, hogy ezáltal eloszlassak minden kételyt a felől, mintha én bírálókép tolnám fel magamat a nálamnál sokkal odaadóbb szaktársak fölébe. Én az eddig mondottakban csak véleményt óhajtottam reprodukálni s egyuttal reámutatni azokra a rossz szokásokra, melyeknek megtartása mellett továbbra is megmaradunk abban az ázsiai állapotban, mely így megöli haladásunkat csirájában. Ezzel egyelőre végeztem a Magyarországon tett tapasztalataimmal, hogy áttérjek arra a helyre, hol nyomdászatunk bölcsője ringott és a honnan ezáltal a most fennálló nemzetek fokozatos műveltsége keletkezett — Németországra.

Nem mulaszthatom megemlíteni, hogy az itt észlelt haladást már sokkal nehezebb feladat volt részemről figyelemmel kíséreni, a mennyiben e nyelvet még nem bírom s az utazás meg éppen halálom (nem említve a Budapesttől Promontorig terjedő utat) s így nem ütköznek meg rajta, ha talán valamit hozzátennék, vagy éppen elvonnék belőlük.

Azok, a kik néha szakirodalommal is foglalkoznak, vagy éppen luxusból átutazták Németországot, könnyen megalkothatják véleményöket az ottani szakdolgozók előállításáról és ha összehasonlítást tesznek a mieinkkel, a laikusabb része is csak elismeréssel nyilatkozhat német kollégáink fokozatos szorgalmáról.

Továbbá azt is igen jól tudják, hogy mig nálunk csak nevesebb díszmunkáknál fektetnek súlyt a kivitelnél, addig ott a leghitványabb látogató-jegynél is előtérbe nyomul az a pontos és minden szabályhoz kötő munka, mely a német nyomdászatot jellemzi.

És ez a tulajdonságuk minden legkisebb nyomdában törvény, melynek megtartását megköveteli a rendelő úgy, mint főnök, de legkivált maga a szedő.

Ez a rendszerök bizonyítja, hogy ott már szokva van a megrendelő a csinnal kiállított munkákhoz és viszont a főnök is tisztában van az iránt, hogy elfogadható árért megtegyen mindent a végből, hogy üzletét a tisztességes verseny mellett a mai kor színvonalára emelve, eleget tehessen szedőivel szemben is akkor, midőn — még a minimumom felül is — oly díjazásban részesíti őket, mely tudásukhoz mérten teljesen megfelel igényeiknek. S e méltányosságával el is éri célját, a mennyiben ily politikával szemben a munka kedvvel jár, s a hol vig kedély van, ott a meglegeedés az egyetértéssel közeli rokonságban van.

A német kollegák tudásvágyát még fokozza az a sokféle társaskör, melynek hasznos létezéséről minden-

kor tudomással is bírnak, s helyesen, mert ez egyetlen hely képezi részükre azt a családi kört, hol a rendes szórakozáson kívül szakdolgozók alapos megvitatásával is foglalkoznak. És hogy ezáltal szaktudásuk mennyire tisztázódik, azt láthatjuk azokból a könnyed és jól felfogott dolgozatokból, melyeket nekünk is van alkalmunk megcsodálni szaklapjaikban.

Szóval, a németek elérték azt a magaslatot a nyomdászat fejlődésében, honnan jóleső tudattal tekintenek az alattuk vergődőkre, mintegy kifejezésre juttatva az általunk is jól ismert, de nem követett mondást: „Segíts magadon, az Isten is megsegít!”

Igen tisztelt hallgatóim! Bocsássanak meg, hogy e szokatlan hangsúlyozással jóleső szendergésükből felriasztom, de köteletségemnek tartom ébrenlétiükéről gondoskodni.

Igaz ugyan, hogy ezt leginkább csak úgy érhetném el, ha valamivel élénkebb előadásban részesíteném önöket, de miután ez nem mesterségem, megengedik, ha olykor-olykor hangosabban szólok, hogy így magamat is biztosítsam.

Most pedig, hogy sikerült figyelmöket ismételtelen kierőszakolnom, megteszem csekély észrevételeimet a francziák nyomdászatára is, melynek elbírálásáért — ha az nem felelne meg szimpátiájuknak — már előre is elnézésüket kérem.

A francziák a mily nagy súlyt fektetnek egyeb művészetük fejlesztésére, ezzel ellenkezően épp oly keveset törődnek nyomdászatuk művelésével. . . . Az ő kidolgozásukon szintén nem látszik meg az a vonás, mely nemzetüket jellemezné, hanem ennek elérése helyett inkább igyekeznek angoloktól átvett mintákból dolgozni s így majdnem biztosra vehető, hogy csak ez lehet oka a lanyha kivitelnek, mely munkájukon oly nagy mértékben uralg; pedig ennek mellőzésével talán ők is utolérhetlenek lennének nyomdászatunk előbbrevitelénél, mivel öntöik határozottan igyekeznek díszítésüknek és betűiknek oly formát kölcsönözni, melyben a francia nemzeti szellem erősen dominál ugyan, de így a helytelen feldolgozás által elvesztik ezek is eredetiségöket.

Erre nézve megemlítem, hogy egy alkalommal láttam egy első díjjal kitüntetett francia katalógus címlapját s ennek primitív összeállítása nagyon is megerősítette bennem az előbb elmondottakat.

Sajnálatomat kell kifejeznem a felett, hogy ezt nincs módomban kellőképen is bizonyitanom, de mivel ez értekezésemben csak futólagosan óhajtom érinteni az egyes nemzetek nyomdászatát, nem veszik zokon, ha attól ez idő szerint elállok; e helyett inkább összegezem az előbb elmondottakat és igyekszem az ebből nyert eredményt saját javunkra leírni, mely abban nyilvánul, hogy mi e részről ha nem is sokkal, de mégis előbb járunk, mint a francziák. Nem vagyok ugyan az, a ki a más hiányosságát becsméreljem akkor, midőn magam sem vagyok tökéletes, de jól esik tud-

nom, hogy még sem vagyunk oly alant, hogy már lejjebb ne láthatnánk.

Tisztelt hallgatóim! Úgy vélem, hogy ezzel elegendőnek is találják a véletlen folytán történt részemrőlí látottakat arra nézve, hogy ebből véleményt alkossanak maguknak a francia nyomdászatról s így — azt hiszem — csak örömmel fogadják azt a kijelentésemet, hogy most már rátérek az angolok által kultivált nyomdászatra.

Az angolok mondhatni az egyedüliek, a kik már évtizedekkel ezelőtt megalkották önmaguknak azt a sajátos jelleget, mely munkáikon rögtön szemléltetővé teszi azt az erős akaratot, mely e nemzetet mindenben annyira jellemzi.

A kik már láttak angol mintagyűteményt, — melyben képviselve voltak mindazok a dolgok, melyek megérdemelték, hogy csoportosítva legyenek — azoknak nem kerül fejtörésükbe megoldaniok, hogy ők voltak azok, a kik megteremtették az általunk is kedvelt szabadirányt; illetve az angolok voltak, a kik legelőbb átültették Kinából Európába, hogy aztán czél-szerűsítve, nyomtatványait díszítsék.

Ebből tehát nagyon is kiviláglik, hogy a ma már megholdogult és az oly előszeretettel ápoló szabadirány nem a németek kezdeményezése, — mint azt annak idején sokan hitték — hanem kizárólag az angoloké, a kik mellett még legjobb bizonyíték lehet az is, hogy ezt mai napig is ápolják. Az angoloktól csak nagy idő múltán ágazott szét a kontinens különböző államaiba s ezek közül első sorban Németországba, a hol aztán megfelelően egyszerűsítették, s így az már sokkal elfogadhatóbb állapotban került hozzánk is, hogy aztán mi harmadszor átgyúrva — egészen felismerhetlenné tegyük.

Az itt elmondott dolgok után igen tisztelt hallgatóim között bizonyára lesznek olyanok, a kik azt gondolják, hogy dicshimnuszom az angolokról tisztán rajongásom szüleménye.

Nem!

Ez olyan általános kritika, a mit mi megdönteni nem tudunk, de nem is lehet. Találkozunk ugyan néha náluk is olyan rendellenességgel, a mi szemünkben *szálka* lenne, de e csekély hiba még nem szolgálhat okul arra, hogy azt elítéljük s különösen akkor, ha tekintetbe vesszük azt a kifogástalan színezést, mely csodálkozással vegyes irigységet kelt a mi gépmestereinknél is.

Ez elragadtatásomtól eredő kijelentésemnél veszem észre csak, hogy már jó ideje angol földet taposok a nélkül, hogy ráértem volna a nevesebb városok szemlélésébe bocsátkozni. De ez nem is csoda, mert hallgatóimat respektálva, sietnem kell, ha azt nem akarom, hogy „magamra“ maradjak ilyen fene nagy városban, mint ez a London is, a melyhez képest csak kis város a mi fővárosunk.

(Vége következik)

CSARNOK.

Sári néni bibliája.

Midőn Gutenberg nagymesterünk halhatatlan emlékü lángelméjében föllobbant az eszme, hogy mozgatható betűk által lehetővé tegye az emberi elme szüleményeinek általános terjesztését, az lebegtetett lelki szemei előtt, hogy sokszorosítással, a lángeszű találmánya előtt ritkaságot s csak a nagy vagyonnal rendelkezők tulajdonát képező bibliát közkinccsre tehesse s ezzel a felvilágosodottságot úgy a gazdag, mint a szegény nép között egyaránt általánosan terjeszthesse.

Ezt hirdette minden alkalommal egy megboldogult emlékü szaktársunk, a ki öregsége daczára is a 70-es években nagy szerepet játszott a k-i nyomdásztársadalomban s nagy tevékenységet fejtett ki az egyesületi élet föllendülésén is. A mikor csak tehetett, sohasem mulasztotta el, hogy ez igévé vált mondasát ne nyilvánítsa. Ha nyomdász-mulatságot rendeztek, a mi az akkori időben az egész város közönsége részéről nagy kedveltségben és pártfogásban részesült, a mulatságot előre jelző falragaszok homlokzatára, Gutenberg szellemének dicsőítéséül, a legnagyobb betűkkel mindig odatétette: »*Legyen világosság!*« a falragasz közepére Gutenberg arcképét s a végére: »*S lön világosság!*«

Az öreg úr mindig rendkívül nagy tisztelettel adózott Gutenberg szellemi emlékének s éppen ezért nagyon bántotta szelid lelkületét, ha látta a szaktársak közötti egyenlenséget s különösen ha némelykor hallotta, hogy egymást a *susster* gúnynévvel illetik. Ilyenkor kitört az öreg úrból keserűség s a legnagyobb felháborodással figyelmeztette fiatalabb szaktársait, hogy a Gutenberg szelleme iránti kötelel tisztelet nem engedi meg, hogy az ő utódai *susster* gúnynévvel illessék egymást. S hogy ezt bebizonyíthassa, nagy kedvvel beszélt el a következő valószínűtlennek látszó, de szerinte igaz történetet.

K. városának egyik külső városrészében egymás szomszédságában lakott két vigkedélyű könyvnyomató, a kik testi-lelki jó barátok voltak és mindig együtt jöttek-mentek a könyvnyomató műhelybe és szórakozási helyeikre. Az egyiknek házában volt egy felesleges szobácska, a melyben egy összetöppörödött vén anyóka, a kit mindenki csak Sári néni néven ismert, húzta meg magát. A vén anyóka nagy tisztelettel volt a két könyvnyomató iránt s áhitattal hallgatta ezek beszédeit a könyvnyomtatás nagy művészetéről.

Sári néni rendkívül istenfélő anyóka volt, minden reggel ólomnehézségű csoszogással igyekezett az Úr házába, hogy leborulva az ő magas színe előtt, hálát adjon örök jószágáért. Sári néninek volt egy őseiről maradt fakósárga és szakadozott lapokból álló százados bibliája, a melyet őseiről maradt ereklyeként rendkívül féltékenyen őrzött. Ha templomba ment, gondosan göngyölte be pirosbabos kendőjébe s ha innen hazament, óvatosan zárta be szobájának egyetlen díszét képező tulipános ládjába.

Igy élt Sári néni nap-nap után csöndes egyhangúságban, lelki buzgósággal eltelve. De érezte roskadozó testének a földhöz húzódását, a hová kívánczozott; életerejének fogyatkozását, a mely lassanként, mint a mécsvilág, addig halványodik, míg végre egy utolsó sístergéssel kialszik.

Sötétedő elméjének tudatával gondolt Sári néni földi mulandóságának közelségére, a mit lelki megnyugvással várt, csak az bántotta lelkének nyugalomát, hogy mi lesz az ő százados bibliájával; kire fogja hagyni, hogy őseihez méltó tisztelettel megőriztessék a végelpusztulástól.

Hosszas lelki gyötörődés után egyszer csak megvillan Sári néni sötétedő elméjében a gondolat, hogy az ő ékes-szavú kedves papjának fogja hagyományozni százados bibliáját, mert teljes lelki megnyugvással csak az ő gondozására

bizhatja őseinek ezt, az Isten magasztos ígét hirdető, egyetlen maradványait.

Reszkető kezekkel kereste elő bibliáját s révedező tekintettel kísérve forgatta egyik lapot a másik után; egyes helyeken, hol emlékei fölújultak, meg-megállva elmerengett a régmúlt idők dicső emlékein. Lapozgatás közben egyszerre csak sötét ború szállt Sári néni redős homlokára. A mit eddig figyelemre sem méltatott, most észrevette, hogy százados bibliája egyes helyeken rendkívül szakadozott állapotban van. Ezért lepte meg a nagy szomorúság.

Igy nem adhatja szeretett papjának. Mert talán el sem fogadná, vagy ha elfogadná s nem őrizné oly féltékenységgel, mint a hogy ő őrizte, könnyen elkallódhatna s így ez az őseiről maradt egyetlen ereklye is elpusztulna. Ezt pedig meg kell akadályoznia. Elhatározta, hogy százados bibliáját megreperáltatja. De ki tudja azt megreperálni?

A mint e felett mélyen tündök, a könyvnyomató szomszédja toppan be szegényes szobájába s merengésből fölriasztva, szólítja meg Sári nénit:

— Adjon Isten jó napot, Sári néni! Ugyan mi felett töprenkedik olyan mélyen, hogy észre sem veszi a szobájába belépő jó szomszédot?

— Hozta Isten, kedves szomszéd! Jó, hogy jön. Nézz csak ezt az őseimről maradt remek bibliát; ebből fohászkoztak őseim az Úr végtelen jóságáért s én is ebből tanultam meg az Úr dicséretét, kinek legyen áldott szent neve. Ezt a százados bibliát szeretném megreperáltatni. Mondja csak, meg tudják-e reperálni és mit kóstálna?

A jókedvű könyvnyomató erre az ajkán levő mosolyt elnyomva, kezébe veszi a bibliát és rövid vizsgálat után nagy komolysággal válaszol a Sári néni kérdésére:

— Hogyne tudnók, édes Sári néni, talán azért vagyunk mi könyvnyomatók, csak nagyon sok pénzbe, egy teli zacskó pénzbe kerül ennek a bibliának a megreperálása. Hozza a tipografiába, majd ott megreperáljuk.

Sári nénit nagy szomorúság fogta el, hogy honnan szerez ő egy teli zacskó pénzt. Volt ugyan egy kis megtakarított pénzecskeje, de nem egy teli zacskóval. Hanem azért Sári néni nem vesztette el reményességét, e naptól kezdve még takarékosabban élt s nagy igyekezettel rakta félre a filléreket. Nap-nap után mohó kíváncsisággal vizsgálta pénzes zacskóját s midőn színültig telve látta, fiatalos tűz szállt szemeibe, a melyből egyre-másra hullottak az örömkönyvek a zacskót összekötő kiszáradt reszkető kezekre.

A boldogság örömsugára ült Sári néni fakósárga kiaszott arczára, midőn előszedte a láda fenekén heverő, porvonallakkal ékített fekete bársony bujkáját, a melyen nagyon is meglátszott, hogy jobb napokban szabhatták Sári néni testére. De ő ezt észre sem vette, annyira elárasztotta az ünnepi hangulat lassan pihegő kebelét, hogy erre nem is gondolatott. Kielégítette a tudat, hogy ez a fekete bársony bujka volt valamikor ünneplő ruhája, azért húzta föl magára most is, mert ünnepre készült. A százados bibliáját vitte reperáltatni.

Kegyeletes érzéssel takargatta pirosbabos kendőjébe százados bibliáját s reszkető kezekkel szorította lassan pihegő keblére. Fáradt, csoszogó léptekkel indult először is az Úr házába, hálát adni az ő kegyes jóságáért, hogy megengedte érni leghőbb vágyának teljesedését. Megkönnyebbült lélek hagyta el a templomot Sári néni és igyekezett végélezni: a tipografia felé. A mint az előtte ismeretes tipografia elé ért, szorongatott szívvel lépte át annak küszöbét.

A két könyvnyomató szomszéd meglátván Sári nénit, egymásnak hamis szemeket vágva, gyors léptekkel siettek eléje és szívélyes üdvözlés után, mivel tudták, hogy Sári néni mi járatban van, vezették a tipografia tulajdonosa elé.

Sári néni reszkető kezekkel bontogatta ki pirosbabos kendőjéből százados bibliáját. Átnyujtá a tipografusnak és remegő hangon mondá:

— Édes jó tipografus uram! Elhoztam életem legrágább kincsét, őseim egyetlen maradványát: e százados bibliát. A mint látja, az idő könyörtelen vasfoga végigrágódott a biblia lapjain is. Egyetlen vágyam e bibliát jó és elpusztíthatatlan állapotban látni. Megkérem tehát tipografus uramat, legyen olyan jó és reperáltassa meg kedves bibliámat úgy, hogy ezzel az Úrnak is tetsző szolgálatot végezzünk.

A tipografia tulajdonosa tudta, hogy Sári néni a két könyvnyomató szomszédja biztatására hozta el bibliáját, mégis elvette Sári nénitől a bibliát és jobbról-balról forgatta, nézegette, míg végre megszólalt:

— Sári néni asszonyom kívánságát, ha erre képesek volnánk, örömmel teljesítenénk, mert valóban érdemes volna e ritka bibliát a végelpusztulástól megmenteni; de tudja édes Sári néni, mi egy könyvet, egy másik teljesen ép könyv után, csak egészen ujonnan tudunk előállítani; ez pedig nagyon sok pénzbe kerül. Ilyen szétszakadozott lapoknak a hiányzó szövegrészeit kiegészíteni, megreperálni, nagyon sajnáljuk, de nem tudjuk.

Tágra nyílt szemekkel nézett Sári néni a könyvnyomatóra. Nem akarta hinni, hogy az ő egyetlen drága kincsét: a százados bibliát nem tudják megreperálni. Mélyen lesújtotta e váratlan meglepetés. Mi lesz most az ő bibliájával? Rövid lelki küzdelem után a kétségbeesés fájdalomával kiáltott fel Sári néni:

— Hát csakugyan nem tudják megreperálni a bibliámat?! No ugyan szép dolog. Még könyvet sem tudnak reperálni. Akkor miért mondják egymásnak: *susztér*?

A három könyvnyomató meglepetten nézett Sári néniére.

Ugyan Sári néni, — szólta a tulajdonos — mondja csak, hallotta-e valahol, hogy a könyvnyomatók a *susztér* névvel illették volna egymást?

— Hogy hallottam-e?! Hallottam bizony, még pedig nagyon sokszor. A két könyvnyomató szomszédom némelykor oly sűrűn és félelmetesen szórta egymás felé a *susztér* nevet, mint a forró nyári napon villámlás és dörgés között kitörő zivatar... Bizony mondom öcsémuraméknak, nem illik más tisztességes mesterséget kigúnyolni. Különösen nem akkor, ha még könyvet sem tudnak reperálni. Tiszteljék a mások mesterségét, hogy maguk is tiszteltben részesülhessenek.

Szót keserűen Sári néni és bibliáját kendőjébe takargatva, nagy erőlködéssel vánszorgott ki a könyvnyomató műhelyből.

Reményvesztetten, szívszorongató fájdalommal érte el szegényes lakását és megsemmisülten rogyott egyetlen rozoga székére, göresösen szoritva a bibliát elhaló keblére. Megölte a fájdalmat.

* * *

Öreg szaktársunk befejezvé elbeszélését, aggodó figyelemmel vizsgálta hogy elbeszélése milyen hatással volt fiatal szaktársaira nézve. Ha észrevette, hogy valaki kételkedik szavaiban, ékesszólással igyekezett az illetőt erről meggyőzni és óva intette a szaktársakat, hogy a *susztér* névvel soha semmi körülmények között ne gúnyolódjanak, mert ez nem méltó cselekedet Gutenberg utódaihoz.

»Látjátok kedves fiatal barátaim — mondá az öreg szaktárs — még az a vén anyóka is megbotránkozott azon, hogy vannak a könyvnyomatók között, a kik meggondolatlanul igyekeznek mások mesterségével kigúnyolni a saját művésztöket. Fiatal barátaim, ezt ne tegyétek, mert ezzel nemcsak magatokat és a könyvnyomódszort sűrtitek, hanem Gutenberg nagymesterünk halhatatlan szellemét is elhomályosítjátok; pedig tanuljátok meg, hogy az ő szellemének nemcsak a könyvnyomatók, hanem az egész világ népe előtt ragyogni kell, mert az ő mozgatható betűi által *lön világgóság!*«

ILLÉS ISTVÁN.

VEGYESEK.

Halálozás. *Rózsa Kálmán* nyomdatulajdonos, a Rózsa Kálmán és neje könyvkiadó cég és könyvnyomda tulajdonosa, e hó 12-én hirtelen elhunyt.

A Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság a múlt hónapban tartotta közgyűlését. Az igazgatóság jelentése szerint a nyomda forgalma 569.823 frt 67 krra rugott. A 117.811 frt 78 krunyi bruttó jövedelemből az összes költségek levonása után 31.995 frt 15 krt tevő fölösleg maradt, a melyből az igazgatóság 29.761 frt 61 krt leírásokra és értékesítésekre fordít, a fennmaradó 2233 frt 52 krt pedig az ez évi számlára átvenni javasolta. A közgyűlés a jelentést tudomásul vette, az igazgatóság indítványait elfogadta s a fölmentvényt megadta.

A Rigler József Ede papírneműgyár részvénytársaság az április 30-án lezart 1899/1900. évi üzletszakban a 3664 frt nyereségáthozattal együtt 77.466frt tisztanyereséget ért el, a mi az 1.250.000 frt alaptőke 6·2°/o-os kamatozásának felel meg. Az igazgatóság ajánlatára az elmúlt üzleti évre 5 frt = 5°/o osztalék került kifizetésre.

Gutenberg-számunkat megküldtük a napi lapoknak és néhány oly előkelő írónak, a kik tollukkal nemcsak a tudományt művelik, hanem az aktuális eseményekkel is foglalkoznak. Ez írók egyike: *Tóth Béla*, a Pesti Hírlap *Esti levelének* szellemes írója, a következő sorokkal tisztelte meg szerkesztőségünket: »A Grafikai Szemle t. szerkesztőségének Budapestén. Fogadják, kérem, köszönetemet ama kitüntető figyeleméért, hogy engemet folyóiratuk Gutenberg emlékeztetőnek szentelt számával megajándékozni kegyeskedtek. Az ünnep, mindnyájunk ünnepe, e szivességök révén fényes is lett reám nézve; mert a *Grafikai Szemle* disze igazi egyházi pompa a könyvnyomtatás e karácsonyán. Érzelmek mélységét, gondolatok röptét köszönöm neki.« Nem dicsérvésből tesszük közzé ez elismerő sorokat, hanem azért, hogy im lássák olvasóink, mikép a tudós nem szégyeli beismerni azt, hogy még a mi szerény lapunknak is lehet »érzelmek mélységét és gondolatok röptét« köszönni. Megszívlelhetnék e sorokat azok a tudálcós szaktársak, a kik azt hiszik maguk felől, hogy ők nagy kanállal szedték magukba a tudományt.

A budapesti nemzetközi képes levelezőlap-kiállítás zsűrije az iparosok közt 4 első, 13 második és 22 harmadik díjat, művészek közt 2 második és 8 harmadik, gyűjtők közt 12 első, 14 második, 4 harmadik díjat és az összes kiállítók között okleveleket osztott ki.

Humor a Gutenberg-ünnepen. A júniusban lezajlott Gutenberg-ünnepéről napilapjaink is közöltek rövidebb-hosszabb tudósításokat. Egyik lap a mainzi ünnepéről közölt táviratokat, melyben a következőket olvastuk: »... Gutenberg iránti *tiszteletüket* és *hálás megemlékezéseiket* nagy díszmenettel röjják le, melyben részt vesz 3000 hölgy, úr és gyermek, 11 díszkocsi és **goo ló**...«

Másfél millió képes levelezőlap. A képes levelezőlapok szállításában a legnagyobb rekordot eddig kétségkívül a mainzi posta érte el a Gutenberg-ünnepély alkalmával. A rengeteg postaküldemény elintézésére a postaszemélyzet nem volt elegendő s katonákat kellett rekvirálni segítségül. A szerteszét küldött képes levelekártyák számát 1·5 millióra becsülik.

Magyarországi hírlapstatisztika. A *Magyar Könyvszemle* most megjelent füzetében *id. Szimyei József* a hazai hírlapirodalom álladékaról számol be 1899. év végéről. E szerint a magyar nyelvű lapok száma 764-re rugott (1898 végével 808-ra). Nem magyar nyelvű volt: német 153 (147), horvát 3 (2), szerb 19 (23), román 15 (17), tót 9 (8), bunyevác — (1), orosz 3 (3), lengyel — (3), francia 1 (3), olasz 2 (2), héber 1 (1), összesen 205 (1898 végével 209). Magyar nyelvű folyóirat volt 339, német 29, tót 17,

szerb 7, román 4, bunyevác és francia 1—1, összesen 398. Magyar nyelvű lap és folyóirat volt 1899. végével összesen 1074, míg ellenben 1898-ban azok száma már 1107-ből állott, csökkenés tehát 33. — A hirdetésbélyeg eltörlése az ideai statisztikában valószínűleg újra jobbra billenti a szaporodás mérlegét.

Debreczenben nevezetes reformok állanak küszöbön az ottani városi nyomdában. A városi közgyűlés ugyanis elhatározta 30.000 korona befektetéssel a nyomdát egészen új, modern alpra állítani. Fognak új betűket, új gépet motoros hajtóerővel, tömöntödét beszerezni és a közönség kényelmére nyílt üzlethelyiséget berendezni. Azonkívül a személyzet nyugdíjgye is kedvező elintézését fog nyerni. Szóval az órségi debreczeni városi nyomda teljesen új felszerelést fog nyerni.

Folyó évi július hó első napjaiban ülte nyomdászati működésének ötvenéves jubileumát a berlini jól ismert *Gutenberghaus* tulajdonosa, *Franke Ferencz*. Franke mint nyomótanonoz szerény viszonyok közt kezdte pályafutását. Mint segéd tevékeny részt vett a berlini szaktársak szervezkedésében és a mellett mint gépmester folyton tökéletesítette magát. 1873-ban Danzig városában üzletet nyitott nyomdai czikkében, melyet 1883-ban Berlinbe tett át. Nagy érdemeket szerzett Franke az amerikai taposásajtók meghonosításával. Jelenleg a Gutenberghaus Franke Németország egyik elsőrangú szállítóháza nyomdák berendezése tekintetében s ez csakis Franke ernyedetlen buzgóságának gyümölcse.

Háromszázhuszonolc oldalas ujság. A párisi *Journal Officiel* június 30-iki száma érdekes a maga nemében: kivételesen háromszázhuszonolc oldalon jelent meg s az összes francia takarékpénztárak részéről közzétett ama nevek tartalmazta, a melyeknek viselői az 1870-ik év óta elhelyezett betéteiket nem vették ki. Ez a lista maga 264 oldalra tölt be. A névsort azzal a megjegyzéssel tették közzé, hogy jelentkezés elmulasztása esetén az illetőknek pénze 1901. január elsejétől kezdve odavész.

Az Új-testamentum eredeti formája. Egy damaskusi imaházban ásatások alkalmával rendkívül gazdag régi könyvtárra bukkantak, mely évszázadok óta el volt rejtve a föld mélyében. A könyveket most szigorú őrizet alá vették és tudósokkal vizsgáltatják. Beavatott körökben nagyban reménykednek, hogy a régi foliások között megtalálják az Új-testamentumot is eredeti formájában. A német császár ez ügyben már irt a szultánnak és elhatározott dolog, hogy egy német professzort küldjenek Damaskusba a lelet átvizsgálására.

Az egész kontinensen, a mint rég meggyőződünk, nincs tudomásunk szerint czéljának jobban megfelelő formatisztítószere a *Rákóczy M.* tanár-féle betűtisztító sónál, mert a hol e szerral tisztítanak és a betűszedők ennek odatáival kezeiket mossák, az ólommérgezés meg a terpentinbetegség teljesen ki van zárva. Nagy előnye dacára olcsóbb a még számos helyen házilag előállított mosólúgnál; ajánlanók tehát a fentaláló gyáros, *Rákóczy M.* tanártól, a hol e szer még nem használtatott, ingyen mintát kérni.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű *kondícióváltozást*, úgy az *abba való be-*, mint *kilépést haladéktalanul* adjanak tudtul a *Kör pénztárosának*, mert csakis így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a czélra egy egyszerű levelezőlap.

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszédésénél a lehető legnagyobb szigorú és buzgóságot fejtsek ki. (A ki két hónappal hátralékban van, az nem kap *Grafikai Szemlét*.) A beszédett tagdíjakat az üzletben alkalmazott *összes szakköri tagok* névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizettek-e vagy sem mindnyájan, küldjék direkte vagy *postán*, vagy pedig *Wolf Antal* egyleti küldőnéz útján *Rencsisovsaky Ferencz* szakköri pénztárhoz (VII., Csömöri-út 2., III., 15.) lehetőleg minden hó 10—12-ig.

HIVATALOS RÉSZ.

Pályázati hirdetés.

A Könyvnyomdászok Szakköre pályázatot hirdet egy, a Kör használatára szolgáló tagsági jegy szedésére és nyomására.

Módozatok:

1. A tagsági jegy modern irányban, az eddigi tagsági jegy szövegével, ugyanennek nagyságára, színes nyomással (3—5 színben) készítendő. Mintával szolgál és esetleges kérdésekre felvilágosítást ad a titkár (Budapest, Pallas-nyomda, V., Kálmán-u. 2.).

2. A tiszta levonatú s teljes kivitelű pályamunkák, jelíges levéllel ellátva, három példányban, legkésőbb 1900. évi szeptember hó 1-ig a Kör titkárához küldendők.

3. A pályamunkákat a Kör szakbizottsága fogja megírni, esetleg a körön kívül álló szakérők bevonásával; megkivántatik, hogy a bírálat által netalán követelt módosítások a nyertes részéről figyelembe véssenek. A pályázatban résztvevők a bírálatban nem vehetnek részt.

4. A pályadíj 70 korona. E díj azonban csak abszolút becsű műnek adatik ki.

5. A pályadolgozatok levonatai a Kör tulajdonába menvén át, a pályanyertes mű sokszorosítás útján fog terjesztetni s kizárólag csak a Kör által használtatatik. A pályadíjat nem nyert dolgozatok jelíges levelei nyilvánosan fognak megsemmisíteni.

Felhívjuk a pályázatra szaktársaink figyelmét és az arra hivatottakat kérjük, hogy a pályázatban résztvenni szíveskedjenek.

Budapest, 1900. május havában.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából:

Radnai Mihály,
titkár.

A krisztinavárosi szinkör igazgatója, Makó Lajos úr, Körünk megkeresésére kedvezményes árú jegyeket bocsátott a tagok rendelkezésére.

Kedvezményes jegyárak:

Nagy páholy... .. 8 kor. — fil.	Körszék (I. és II. sor) ... 80 fil.
Zsölyeszék 1 » 80 »	» (III. és IV. sor) ... 60 »
I. rendű zártzék ... 1 » 40 »	Karzati zártzék I. sor ... 80 »
II. » » » 1 » 10 »	» » » többi » ... 70 »

A kedvezményes árú jegyek váltásához szükséges utalványok darabonként két fillérért kaphatók: Weinberger Dezső (Franklin), Biszton Lajos (Athenaeum), Tichy Ákos (Pesti részvénytudomány), Harsányi Ágoston (Pester Lloyd), Belzky Antal (Államnyomda), Harsányi János (Légrády), Novitzky N. László (anyaegylet) uraknál és Rencsi-szovszky Ferencz szakköri pénztárosnál (VII., Csömöri-út 2, III. 15.).

A Szakkör pénztárosának lakása: VII., Csömöri-út 2, III., 15. Értekezhetni vele naponként délben 1/21—2-ig és este 1/28 óra után.

Felölös szerkesztő TANAY JOZSEF. Főmunkatárs FIRTINGER KÁROLY.

Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

Telefon 62—79.

Államilag kedvezményezett első magyar
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

KURZWEIL JÁNOS

47.004. és 53.406. számú
osztr.-magyar szabadalmak.

Telefon 56—64.

Gyár, iroda és raktár:
IX. ker., Márton-utca 19. szám.

Készít legjobb minőségű illusztráció-, ujság-,
mű-, díszmű- és mindenféle színes festékeket.

Patent gelatin hengeranyag.

Kütiintetések:

Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Országos Iparegyesület 1892.
Mill. kiállítás Budapest 1896.

ÉS TÁRSA BUDAPESTEN

SZEDŐSORZÓK

igazítható feszítővel, szabad, saját találmány.

Bronzok. ☆ Kenczék. ☆ Koromégetés.

Umido, könyvnyomdászoknak nélkü-
lözhetlen nedvesítő-szer
vezérképviselősege.

BETŰÖNTÖDE · RÉZLÉNYIA-
 ÉS RÉZBETŰGYÁR

A. NUMRICH & Co

LEIPZIG

KIVÁLÓ UJDONSÁGOK
 BETŰKBŐL, MODERN VIGNET-
 TÁKBŐL ÉS ÉKITMÉNYEKBŐL.

ROMANA ARTISTICA

LEGÚJABB MEDIAEVAL.

E hirdetés legújabb Romana artistica nevű betűinkből van szedve.

A Rákóczy tanár-féle **Betű-tisztító-só**

a legjobb és legolcsóbb mosószer.

1 (egy) kg. sóra: friss festéknél 15 l. viz,
regi 10 * veendő.

Ára: 100 kilogrammos eredeti csomagolásban: 46 korona, 100 kilogrammon alóli megrendelésnél 50 korona, engedmény nélkül, bérmentve. Postacsomag díjmentes szállítással, utánvétellel 3 korona.

A székes-fővárosban a többek közt a következő nyomdák használják: M. kir. Tud. Egyetemi Nyomda, Franklin-Társulat, Székesfővárosi házi nyomda, Légrády Testvérek, Pallas Irodalmi és nyomdai r. t., Pesti könyvnyomda r. t., Európa irod. és nyomd. r. t., Hunnia-könyvnyomda, M. kir. államnyomda, Orsz. közp. községi nyomda r. t., Orsz. ügyvédi nyomda, Riegler József Ede r. t., Wimmer Márton, Krausz S. és T., Ehrenstein Mór, Hermann Ignác, Korvin Testvérek, Goldfaden Márk, ifj. Weisz Manó és T., Gonda és T. stb., stb.

RÁKÓCZY M. TANÁR

Budapest, VII. ker., Miksa-utca 17. szám.

T. Rákóczy M. tanár úrnak Budapestben.

Félévi kizárólagos használat mellett betűtisztító-sóját minden tekintetben megfelelőnek találván, mint kitűnő mosószeret mindenkor a legmelegebben ajánlhatjuk.

Budapest, 1899. november 24-én.

Tisztelettel

PESTI KÖNYVNYOMDA R. T.

Tanay, művezető.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

WÜSTE F.

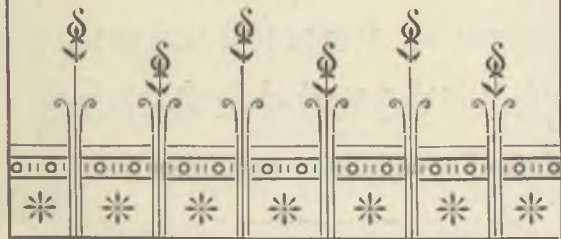
Iroda és raktár:

Budapest, VI., Király-utca 60. sz.

GYÁRT: könyv- és könyomdák részére való fekete és színes, valamint réznyomáshoz szükséges mindennemű és színű festékeket.

Hengeranyag-gyár.

   Kézeze-gyár.

MERT: a terpentint teljesen helyettesíti; a betűket nem marja és mégis újra mossa; a betűmosó kezelnek ártalmatlan; kezelése a legegyszerűbb.

BÖLE JÓZSEF

Budapest
VIII., Vas-u. 7.
Stáhl-utca 1.

Elvállal
mindennemű épület-
és
butorasztalosmunkát.

Első magyar könyvnyomdai szakasztalos.

Javítsok elfogadtatnak és pontosan eszközöltetnek.

A ZÁGRÁBI
PAPIRGYÁR-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
EGYEDÜLI MAGYARORSZÁGI ELÁRUSÍTÓJA.

MOIRET F. ÖDÖN

papirnagykereskedése ~ ~ ~
~ ~ ~ és gyári papirraktára

Budapest, V., Báthory-utca 20.

Mindenféle író-, fogalmazó-, okmány-, nyomtató-,
illusztráció- s rajzpapírok raktára.

TELEFON 181.

A Grafikai Szemle papírosa raktárából való.

Színes papírok ~ *Luxuspapírok*
Lemezek és fénylemezek
Itatóspapírok ~ *Kartonpapírok*

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antika-
szekrény 3 frt.
Nagy szekrény
4 frt.

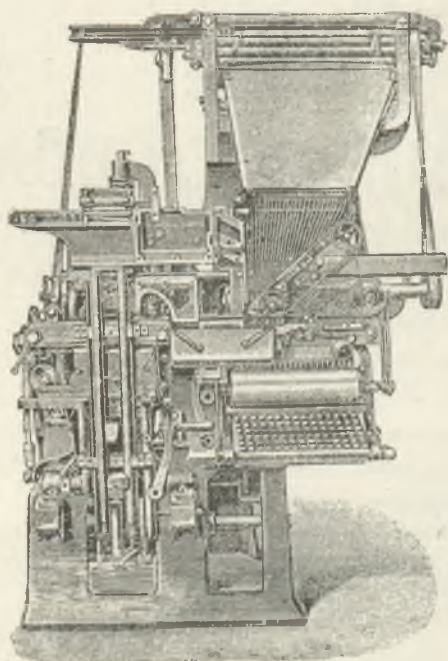
*Arjegyék ingyen
és bérmentve.*

LINÖTYPE

a legnagyobb munkaképességű

szedő-, öntő- és osztó-gép.

Munkaképességét semmiféle más szedő-gép sem közelíti meg. Eddig több mint 7500 gép van üzemben. Tóketörlesztése Amerikában és Angliában 5°/_o-ban van megállapítva, miután bebizonyult tény, hogy a LINÖTYPE helyes kezelés mellett egy emberöltőt meghaladó ideig is eltart. Az osztással, mivel a gép önműködőleg dolgozik, nem kell bajlódni. Tetszés szerinti sorszélességre lehet rajta szedni, egészen 28 cicerőig. Kezeléséhez csak egy személy kell. Németországban óránként átlag már 9000 betűt szednek rajta. A LINÖTYPE elterjedésének most már mi sem vethet gátat. Felülmúlhatlanságát és nagy munkaképességét semmi sem bizonyítja jobban, mint az a sok utánrendelés, a melyeket a következő cégek tettek:

Münchener Zeitung, München.
Hamburger Neueste Nachrichten, Hamburg.
Saardruckerei, St. Johann a. d. S.
Pfälzische Rundschau und Generalanzeiger,
Ludwigshafen a. R.
Essener Volkszeitung, Essen a. R.
Generalanzeiger, Würzburg.
Leipziger Tageblatt, Leipzig.
Leipziger Neueste Nachrichten, Leipzig.
Neckar-Zeitung, Heilbronn.
Fränkischer Kurier, Nürnberg.

Ihring & Fahrenholtz, Berlin.
Ostdeutscher Grenzbote, Stallpöden.
Louis Schneider & Co., G. m. b. H.,
Berlin.
Zeitung für Pommern, Kolberg.
E. Mühlthaler, München.
Annaberger Wochenblatt, Annaberg i. S.
Der Gemeinnützige, Varel, Oldenburg.
Koblenzer Zeitung, Koblenz.
Beobachter, Asehallenburg.
Generalanzeiger, Remscheid.

Hildesheimische Zeitung, Hildesheim.
Generalanzeiger für Bonn und Umgehung,
Bonn.
Neues Tagblatt, Stuttgart.
Offenbacher Zeitung, Offenbach a. M.
Chemnitzer Tageblatt, Chemnitz.
Neues Wiener Tagblatt, Bécs.
Gebrüder Stiepel, Reichenberg.
Reichswehr, Bécs.
Friedr. Irrgang, Brünn.
A. Edlinger, Innsbruck.

~~~~~ Bővebb felvilágosítást ad ~~~~~
a Mergenthali szedőgép-részv.-társaság

vezérképviselője Ausztria-
Magyarország részére = DUKES M. utódai, BÉCS, I., Wollzeile 6.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI**PAPIRGYÁR RAKTÁRA**

Budapest

VI. ker., Gyár-utca 64.

Alapított 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló-,
göngy-, itató-,
szürke- és min-
dennemű meri-
tett nyomda-
papirok.

MÁSOLÓ-,
SELYEM-
és VIRÁG-
SELYEMPAPIROK.

Merített író-, okmány-
és könyvpapirok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindennemű lemezek stb.

REPRODUKÁLÓ-MŰINTÉZET

PHOTO-CZINKOGRAFIA

**WOLFF
MANFRÉD**TELEFON
18 99

AUTOTYPIA
PHOTOTYPIA
+ CHEMIGRAFIA
4-SZÍNŰ NYOMÁS
PHOTOLOGRAFIA

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCA 30.

GÉP-, ÉRCZ- ÉS FA-FELSZERELÉSI GYÁR.

Carminé Hugó, Bécs

A GRAFIKAI IPARÁGAK
ÖSSZES SZÜKSÉGLETI
CZIKKEINEK RAKTÁRA.

FŐKÉPVISELETE:

Brendler és Fiai, betüöntő,
Bécs

Kast & Ehinger, G. m. b. H.
Stuttgart

König & Bauer, Würzburg

Hugo Koch, Leipzig

August Fomm, Leipzig

cégeknek.

VII., Burggasse 90.

Alapított 1878-ban.

*Kérem, mielőtt szükségletét fedezné gépek vagy
egyéb nyomdai cikkek bevásárlásában, gyáramat,
mely ma a legnagyobb az egész monarchiában,
szívesen meglátogatni, vagy írásbeli ajánlatot kérni.*

Magyarországi képviselő:

Nádor Lajos

Budapest, IX., Rákos-u. 13.

Telefon

23—70.

Első
Magyar **Betűöntőde**

Ólomzárgyártás ♣ ♣

Mechanikai műhely ♣

Rézléniagyártás ♣ ♣

Tömöntőde ♣ ♣ ♣ ♣

Galvanoplasztika ♣ ♣

Bélyegzőmetszés ♣ ♣

**Részvény-
Társaság**

BUDAPEST

VI., Desseffy-utca 32.

Egész nyomdai berendezések jutányosan
és gyorsan fogatosítatnak.

Dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

**Könyv- és címzetűkben,
körzetek, rézléniák és kizárásokban,**

továbbá

a legkülönfélébb ékitmények és egyéb nyomdai
főlszerelvényekben.

UJDONSÁG!**EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT**

CZETTEL ÉS BENDTNER SZABADALMA.

▲▲▲▲ BRONZKÉK-KÜLÖNLEGESSÉG ▲▲▲▲

Színtartó! ◦ Lakkozható! ◦ Kiadós!

Gyártja :

Kurzweil János
≡ és Társa

első magyar kő-
és könyvnyomdai
festék- és henger-
anyag-gyára. 209

BUDAPEST

IX., Márton-utca 19. sz.

TELEFON 56—64.

Állami hivatalok
szállítói.

KIVITEL.

Sürgönyrendeléseknél
elegendő a szám:

•209•

BRONZKÉK BRILLANT 209.

Kurzweil János és Társa

BUDAPESTEN.

Sürgöncím : Kurzweil, Márton-utca.

Számos kitüntetés.

- Nagy-Becskerek**
Grcsits I.
Jokly Lipót.
Pleitiz Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.).
- Nagy-Bittse**
Spiegel Samu.
- Nagy-Enyed**
Nagyenyei könyvnyomda és papíráruhágyár r.-t.
- Nagy-Kálló**
Sarkadi József.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Krausz és Farkas.
Wajdics József.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Novák és Verő.
Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
Wider Jakab.
- Nagy-Káta**
Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán.
- Nagy-Kikinda**
Kiadói nyomda (tulajd.: Sedjakov Milán).
Milenkovits István.
Radák János.
- Nagy-Kőrös**
Bazsó Lajos.
Ottinger Kálmán.
- Nagylak**
Hubert Jenő.
- Nagy-Marton**
Oellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Röcze**
Büchler Béla.
- Nagy-Szalonta**
Liebermann Mór.
Reich Jakab.
- Nagy-Szeben**
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecesana.
- Nagy-Szecsény**
Olatstein A.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Nánán.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz Sarolta.
Winter Zsigmond.
- Nagy-Szőllős**
Doktor István.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Ármin.
Neumann Vilmos.
Pauker Dániel.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t.
- Námesztő**
Schein M.
- Német-Bogsán**
Rosner Adolf.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezsider**
Horváth I.
- Nyirbátor**
Friegmann Lipót.
- Nyiregyháza**
Jóba Elek.
Piringer János (tulajdonos : Özv. Piringer Jánosné).
Szabolcsi Hírlap nyomdája (tulajd.: Székely Imre).
- Nyitra**
Huszár István.
Iritzer Zsigmond.
Neugebauer Nándor.
Reicheles Lipót.
- Ó-Becse**
Gavansky M.
Löwy Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Bruck P. Pál.
Schwartz A.
- Oravicza**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Oroszháza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
- Ó-Széplak**
Nyitravölgyi gazd. egyesület nyomdája.
- Paks**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kosanics N. Miklós.
Vig Er.
Wittigschlager Károly.
- Pankota**
Ifj. Bod József.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Ármin.
Ref. főisk. nyomda.
- Pécs**
Madarász Béla.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taizs József.
Wessely és Horváth.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjámos**
Pirkmayer Alajos.
Sedjakov Milán.
- Petrozsény**
Figuli Antal.
- Pozsony**
Adler Zsigmond.
Alkalay Adolf.
Angermayer Károly.
Éder István.
Freystadt M. L.
Katholikus nyomda.
Preisak Győző.
Wigand K. F.
- Pöstyén**
Gipsz H.
- Predmér**
Links M. utóda : Rosen-zweig H.
- Putnok**
Gaertner Ignác.
- Püspök-Ladány**
Deutsch Izrael.
- Ráczeke**
Róde Mihály.
- Resicza**
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábely Miklós.
- Rozsnyó**
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.: Hermann I.).
- Rózsashegy**
Salva Károly.
- Salgó-Tarján**
Friedler Ármin.
Pollacek József
- Sárbogárd**
Spitzer Jakab
- Sárvár**
Stranz János.
- S.-A.-Ujhely**
Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul.: Jurcsó és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehler Gyula).
- Sárospatak**
Ev. ref. főiskola nyomdája (bérliő: Steinfeld Jenő).
- Segesvár**
Horeth Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**
Bleyer Adolf.
Joerges A. özv.
- Sepsi-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
- Siklós**
Harangozó József.
- Sopron**
Breiner E. és Fia.
Hungária-nyomda.
Reininger Ármin.
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kremszner.
- Stájerlak**
Rose V.
- Sümeg**
Horvát Gábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Hirth és Kladek.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
Székely Simon.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd.: Todorán Endre).
Gör. kath. egyházmegyei nyomda.
- Szakolcza**
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas**
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen**
Burghardt Rezső.
Sebes Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
Winkler Lajos.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Schäser A.
- Szatmár**
Litteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosné.
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Öncczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.
- Szeghalom**
Kovács Antal.
- Szegzárd**
Báter János.
Müller Mór.
Ujfalusy Lajos utóda (Molnár Mór).
- Székelyhid**
Kohn Sámuel.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Debreczeni Gyula.
Kaufmann F.
Márián Pál.
Singer E.
Számmer Imre.
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szemcz**
Fischer Náthánné.
- Szentes**
Szentes és Vidéke nyomdája.
Vajda Bálint.
- Szent-Endre**
Schwarcz I.
- Szent-Gothárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Bezsó János és Társa.
- Szepes-Váralja**
Buzás Dénes.
- Szered**
Sternér Dávid.
- Szerencs**
Simon József.
- Szigetvár**
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Szikszó**
Blank Simon.
- Szillágy-Somlyó**
Böloni Sándor.
Heimlich Weisz Katalin.
- Szill-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakos István.
Fuchs Lipót.
Jász-Nagykún-Szolnok-megyei Lapok nyomdája (tul.: Vezéry Ödön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábel Ágoston.
Seiler H. utóda: Szele és Breifeld!
- Tab**
Pfeifer Ignác.
- Tapolcza**
Löwy B.
- Tata**
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei nyomda.
Csendes J.
Délmagyarországi könyvnyomda.
Freund Gyula.
Mangold Sándor.
Posaune nyomdája.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.: Ifj. Steiner Károly).
Veres Sámuel.
- Tenke**
Maár L. Vilmos.
- Tisza-Füred**
Kohn Adolf.
Weissmann Sámuel.
- Toina**
Weltmann Ignác.
- Tolna-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Berla Samu.
Harmath József (tulajd.: Özv. Harmath Józsefné).
- Torna**
Rosenblüth Simon.
- Török-Kanizsa**
Bruck P. Pál
- Török-Szent-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Fr.
- Turócs-Szent-Márton**
Gáspárk J.
Magyar nyomda (tulajd.: özv. Moskóczy Ferenczné)
Turócszentmártoni nyomda r.-t.
- Új-Arad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal.
Salgó Testvérek.
- Új-Verbász**
Verbászi könyvnyomda (tulajd.: Boros György).
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Oellis Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévai Mór.
Székely és Illés.
- Vác**
Kir. orsz. fegyintézet ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Ujhely**
Brück Samu.
Horovitz Adolf.
Pannonia-könyvnyomda.
- Versecz**
Grcsits M.
Kehrer Lajos.
Kirchner Ernő.
Wettl és Veronits.
- Veszprém**
Egyházmegyei könyvny.
Köves és Boros.
Krausz A. Fia.
- Zala-Egerszeg**
Breisach Samu.
Özv. Tahy Rozália.
- Zala-Szent-Grót**
Nagy Sándor.
- Zenta**
Kabos Ármin.
Klenóczkyné Cs. A.
Schwartz Sándor.
Zentai Hírlap nyomdája.
- Zilah**
Seres Samu.
- Zólyom**
Ifj. Nádosy Gyula.
Schlesinger Ignác.
- Zombor**
Bittermann Nándor.
Oblát Károly.
- Zsombolya**
Wunder Rezső.
- Zsolna**
Áldori Manó.

Száras Stereotipia.

Pár perc alatt

a készen szállított, száraz stereotíp-pépnak a szedésre való egyszerű rápréselése által tetszésszerinti mennyiségű, öntésre teljesen kész kifogástalan matriczát nyerünk.

A matriczok szárítása a szedésben levő üreségek kitöltése, valamint a lemezek kiszúrásával járó eddigi munka teljesen elesik. Részletes utasítások, minták, árjegyzékek kívánatra küldetnek.

Mindennemű teljes tömöntődei felszerelések szállítása.

Erste österr.-ung.

Trocken-Stereotypie

Wien
IV., Paniglgasse 17/a.

*Könyv- és
ujság-nyomdáknak
nélkülözhetetlen.*

*Minden kulturállamban
szabadalmazva.*

Magyarországi képviselő

Tanczer József

Budapest
VI., Gyár-utca 62.
Telefon 28—32.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Súlyom-utca 13.

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE

Körforgású nyomógépek

BUDAPEST.

ujságok, könyvek és illusztrált művek egy- és többszínbeni nyomására, tökéletesített fölcser- és körbenforgó késhajtogató készülékkel.

W

ÖRNER J. ÉS TÁRSA

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4 festék-dörzsölő hengerrel.

Kétszín nyomó gépek, 2 festék-szerkezzettel, 2 vagy négy festékdörzsölő hengerrel.

Tégelynyomású gyorsajtók.

Önműködő résköszörülő-gépek.

Csomagoló- és simító-sajtók.

Papírvágó- és papírfúró-gépek.

Aranyozó-, dombornyomású- és kivágó-sajtók.

Könyvnyomdal készajtók.

Tömöntődei berendezések.

Könyvnyomdal gyorsajtók.

Transzmisszió-telepek.

Hungária akcköszög-gyorsajtók.

HASZNÁLT GYORSSAJTÓK

alaposan kijavítva és átalakítva, jóállás mellett jutányos árért eladó.